

De werking van de Kamers voor Handelsonderzoek

Melissa Adams

promotor :
Prof. dr. Nan TORFS

WOORD VOORAF

Deze eindverhandeling met als titel 'de werking van de kamer voor handelonderzoek' is het sluitstuk van mijn opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen aan de Universiteit Hasselt.

Deze eindverhandeling zou niet tot stand gekomen zijn zonder de hulp van een aantal personen. Daar ze me de mogelijkheid hebben geboden deze eindverhandeling tot een goed eind te brengen, wil ik ze graag bedanken.

Eerst en vooral gaat mijn dank uit naar Prof. Dr. Torfs, wie mij bijgestaan heeft met deskundig advies en goede raad. Daar mijn onderzoek grotendeels bestaat uit een veldonderzoek wil ik verder ook alle bevoorrechte getuigen uit de kamers voor handelonderzoek, Erik Van de Broele van Graydon NV en de ondernemers die deelgenomen hebben aan de enquête van harte bedanken.

Ten slotte gaat mijn dank ook uit naar mijn ouders. Zij hebben mij de kans gegeven verder te studeren, hebben mij altijd gesteund en zijn altijd in mij blijven geloven.

Melissa Adams

Bekkevoort, maart 2010

SAMENVATTING

In deze masterproef wordt de werking van de kamers voor handelonderzoek, welke zijn ondergebracht in de rechtbanken van koophandel, in de praktijk onderzocht.

In een eerste deel wordt er aan de hand van een literatuurstudie onderzocht wie de kamers voor handelonderzoek zijn, wat hun doelen zijn en wie de verschillende actoren zijn. Aan de hand van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen en andere bronnen is duidelijk geworden dat de kamer voor handelonderzoek een preventieve functie heeft, met name het opsporen van ondernemingen in moeilijkheden, ze bewust maken van deze moeilijkheden en ze aanzetten tot het nemen van doeltreffende maatregelen. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de rechter/verslaggever geen advies mag geven over de maatregelen die genomen dienen te worden. Om deze doelen te verwezenlijken worden 'knipperlichten' verzameld door de griffie van de rechtbank van koophandel in verschillende dossiers. Zij geven de dossiers door aan de kamer voor handelonderzoek. Aan de hand van de verzamelde knipperlichten onderzoekt de kamer voor handelonderzoek welke dossiers zwaarwichtig genoeg zijn, waarna deze verdeeld worden onder de verschillende rechter/verslaggevers, welke het dossier dan verder onderzoeken en de ondernemer in kwestie oproepen.

Tevens wordt in het eerste deel ook onderzocht wat de rol van de kamer voor handelonderzoek was in het kader van de wet op het gerechtelijk akkoord, en wat de rol hiervan is, in het kader van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen. Deze rol is echter zeer beperkt. In het kader van de wet op het gerechtelijk akkoord kon de kamer voor handelonderzoek onderzoeken of de onderneming in kwestie voldeed aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een gerechtelijk akkoord. Indien dit het geval was kon ze het dossier doorsturen naar de procureur des Konings, die de onderneming dan kon dagvaarden met het oog op een gerechtelijk akkoord. Dit is niet meer het geval nu de wet op het gerechtelijk akkoord vervangen is door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen. De enige rol die de kamer voor handelonderzoek hier speelt is ondernemingen leiden in de richting van een gerechtelijke reorganisatie. Dit blijft echter zeer beperkt, daar de rechter/verslaggever de onderneming niet mag adviseren.

Tot slot van het eerste deel wordt aan de hand van een enquête onderzocht in welke mate de kamers voor handelonderzoek bekend zijn in het bedrijfsleven. Hieruit bleek

dat slechts een beperkt percentage van de respondenten bekend is met de kamer voor handelonderzoek. Verder blijkt uit deze enquête ook dat de overgrote meerderheid van de ondernemingen, na enige uitleg, wel vinden dat de kamer voor handelonderzoek een zeer nuttig instrument is in het kader van faillissementspreventie. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de meeste ondernemers verwachten dat ze bij een oproeping effectief advies krijgen omtrent oplossingen voor hun moeilijkheden.

In een tweede deel wordt er aan de hand van een veldonderzoek nagegaan hoe de kamer voor handelonderzoek in praktijk werkt. Hiervoor hebben er interviews plaatsgevonden met verschillende actoren van de kamer voor handelonderzoek, met name griffiers, handelsrechters en beroepsrechters. Uit dit veldonderzoek blijkt dat de werking verschilt van rechtbank tot rechtbank. De werking verschilt onder andere op de volgende vlakken: samenstelling van de kamer voor handelonderzoek, selectie van dossiers (welke knipperlichten zijn belangrijk), verdeling van dossiers, oproeping, schriftelijke procedure, doorsturen naar de procureur des Konings bij verstek, verdere onderzoeken,... Er zijn ook punten waarop de werking verschilt van rechter tot rechter.

Ten slotte worden er ook nog enkele mogelijke verbeteringen aangehaald om de werking van de kamer voor handelonderzoek efficiënter te kunnen maken. Deze bevatten onder andere de mogelijkheid om advies te kunnen verlenen, een uniformisering van de werking, automatisering, een betere regeling omtrent de mogelijkheid om ter plaatse te gaan, invoeren van dwingende maatregelen, onderling overleg tussen de verschillende kamers, specialisatie van de handelsrechters,... Hierbij wordt tenslotte ook de vraag gesteld of de werking niet veel efficiënter zou zijn wanneer de kamer voor handelonderzoek wettelijk geregeld blijft, maar dat deze toch afgesplitst zou worden van de rechtbank van koophandel.

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf

Samenvatting

Inhoudstafel

INLEIDING	- 1 -
HOOFDSTUK 1: METHODOLOGISCHE ASPECTEN	- 1 -
1.1 Probleemstelling.....	- 1 -
1.2 Onderzoeksvragen.....	- 4 -
1.2.1 Centrale onderzoeksvraag	- 4 -
1.2.2 Deelvragen.....	- 4 -
1.3 Onderzoeksopzet.....	- 6 -
DEEL I: KAMERS VOOR HANDELSONDERZOEK	- 8 -
HOOFDSTUK 1: SITUERING	- 8 -
HOOFDSTUK 2: WETTELIJK KADER.....	- 9 -
2.1 Voor 1998: depistagediensten	- 10 -
2.2 Wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord	- 11 -
2.2.1 De rol van kamers voor handelonderzoek	- 12 -
2.2.2 Procedure bij het gerechtelijk akkoord	- 13 -
2.2.3 Problemen van de wet op het gerechtelijk akkoord	- 15 -
2.2.3.1 Negatieve imago	- 15 -
2.2.3.2 Te hoge kostprijs.....	- 16 -
2.2.3.3 Geen of te late kennisname van het gerechtelijk akkoord	- 16 -
2.2.3.4 Andere redenen	- 17 -
2.2.3.5 De kamers voor handelonderzoek	- 19 -
2.3 Wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen ...	- 20 -
2.3.1 De rol van de kamers voor handelonderzoek	- 20 -
2.3.2 Procedures in de WCO	- 22 -
2.3.2.1 Minnelijk akkoord	- 22 -
2.3.2.2 Gerechtelijke reorganisatie	- 22 -

A. Gerechtelijke reorganisatie door middel van een minnelijk akkoord	- 24 -
B. Gerechtelijke reorganisatie door middel van een collectief akkoord	- 24 -
C. Gerechtelijke reorganisatie door middel van de overdracht onder gerechtelijk gezag - 25 -
HOOFDSTUK 3: DOEL VAN DE KAMERS VOOR HANDELSONDERZOEK - 26 -
HOOFDSTUK 4: ACTOREN VAN DE KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK - 28 -
4.1 Griffie - 28 -
4.2 Rechter/verslaggever - 29 -
4.3 Procureur des Konings - 30 -
HOOFDSTUK 5: BEKENDHEID KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK - 30 -
DEEL II: WERKING KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK - 33 -
HOOFDSTUK 1: GEGEVENSVERZAMELING - 33 -
1.1 Knipperlichten - 34 -
1.1.1 Wettelijke knipperlichten - 34 -
A. Protesten inzake wisselbrieven en orderbriefjes - 34 -
B. Vonnissen - 35 -
C. Verschuldigde sociale zekerheidsbijdragen, B.T.W. of bedrijfsvoorheffing...	- 35 -
1.1.2 Andere knipperlichten - 36 -
A. Jaarrekening - 37 -
B. Beslagberichten - 38 -
C. Kruispuntbank van ondernemingen (KBO) - 39 -
D. Handelsrapport van Graydon - 39 -
E. Gezondheidsbarometer - 45 -
F. Andere informatie - 46 -
1.1.3. Problemen gegevensverzameling - 47 -
HOOFDSTUK 2: HET EIGENLIJKE HANDELSONDERZOEK - 48 -
2.1. Samenstelling kamers voor handelsonderzoek - 49 -
2.2. Selectie van dossiers handelsonderzoek - 50 -
2.3. Oproeping - 53 -
2.4. Zitting - 58 -
2.5. Beslissing omtrent dossier - 59 -
2.5.1. Klasseren van het dossier - 60 -
2.5.2. Opvolgen van de onderneming - 60 -
2.5.3. Doorsturen naar de procureur des Konings - 61 -

HOOFDSTUK 3: VERBETERINGEN	- 62 -
DEEL III: ALGEMENE CONCLUSIE.....	- 66 -

Lijst der geraadpleegde werken

Bijlagen

INLEIDING

HOOFDSTUK 1: METHODOLOGISCHE ASPECTEN

1.1 Probleemstelling

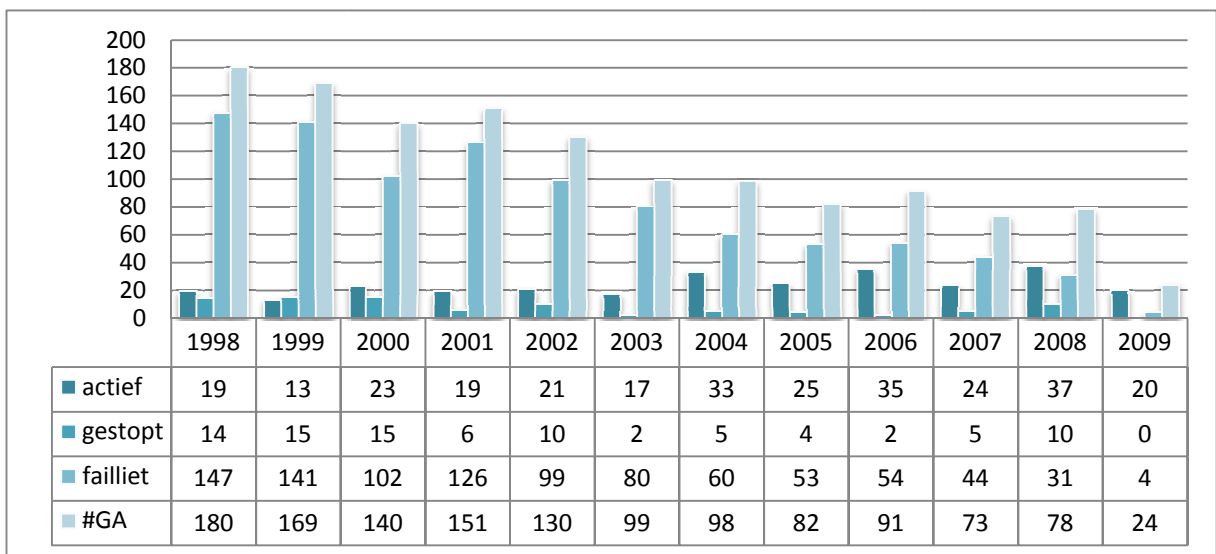
Jaarlijks gaan er in België duizenden bedrijven failliet. Zo zijn er in 2009 maar liefst 9.515 ondernemingen failliet verklaard wat overeenkomt met één onderneming per 92 actieve ondernemingen¹. Het aantal faillissementen blijft jaarlijks toenemen: zo werd in 2008 één op 102 actieve ondernemingen failliet verklaard en in 2007 'slechts' één op 108². Omwille van deze reden is er zeer veel nood aan faillissementspreventie. Daarom ging op 1 januari 1998 de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord van kracht. Ze had tot doel bedrijven met tijdelijke moeilijkheden ter hulp te schieten. Maar al snel werd duidelijk dat deze vorm van faillissementspreventie niet het gehoopte succes kende. Zo was er het feit dat het aantal gerechtelijke akkoorden die toegekend werden maar een peulschil was ten opzichte van het aantal faillissementen. Maar daarenboven was er ook nog een ander probleem onder de vorm van een zeer hoog percentage faillissementen onder de gerechtelijke akkoorden die toegekend werden. Dit kan aangetoond worden aan de hand van figuur 1. Hierop kan je zien dat er jaarlijks zeer weinig gerechtelijke akkoorden werden goedgekeurd. In 1998, het eerste jaar dat de wet actief was, zijn er slechts 180 gerechtelijke akkoorden toegewezen, terwijl er in datzelfde jaar 6.931 faillissementen waren³. Opmerkelijk is dat van deze 180 bedrijven vandaag de dag nog maar negentien bedrijven actief zijn. De overige 147 bedrijven zijn ondertussen failliet verklaard en veertien ervan zijn gestopt. De jaren nadien zijn er nooit meer gerechtelijke akkoorden uitgesproken dan in het aanvangsjaar van de wet op het gerechtelijk akkoord; jaar na jaar daalde het aantal gerechtelijke akkoorden. In 2009 zijn er in het eerste kwartaal vierentwintig gerechtelijke akkoorden uitgesproken, terwijl er tegelijkertijd 2.570 bedrijven failliet verklaard werden, waaronder reeds vier bedrijven

¹ Studiedienst Graydon Belgium. (2009). *Studie faillissementen 2009*. Opgevraagd op 28 januari, 2010, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/260.doc>.

² Idem voetnoot 1

³ Studiedienst Graydon Belgium. (2004). *Een terugblik naar 2003: de faillissementscijfers in België en Europa*. Edito, februari 2004. Opgevraagd op 29 juli, 2009, via <http://gateway.graydon.be/newsletter/NWSLTTR022004NL.htm#inhoud>.

die een gerechtelijk akkoord toegewezen kregen⁴. Daarenboven kan je ook het hoge percentage faillissementen onder de gerechtelijke akkoorden op deze figuur zien. Uit een onderzoek betreffende de evolutie van de faillissementen en gerechtelijke akkoorden in België, uitgevoerd door de studiedienst Graydon Belgium NV, is gebleken dat in 1998 147 van de 180 bedrijven die een gerechtelijk akkoord toegewezen kregen het gerechtelijk akkoord niet beëindigden en failliet verklaard werden, dit is 81,67% van de bedrijven. Dit percentage is altijd zeer hoog geweest en heeft zijn laagste punt bereikt in 2008, toen 48,72% van de bedrijven die een gerechtelijk akkoord toegewezen kregen failliet verklaard werden.

Figuur 1 Evolutie van de gerechtelijke akkoorden van januari 1998 tot maart 2009⁵

Er was dus nood aan een verbeterde vorm van faillissementspreventie. Reeds in 2003 werd de aanzet gegeven tot de hervorming van de wet op het gerechtelijk akkoord, door Geert Bourgeois, die op 28 november 2003 een wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord indiende. Op 31 januari 2009 werd de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen goedgekeurd. Deze wet geeft de onderneming met tijdelijke moeilijkheden meer opties om hun moeilijkheden te overwinnen. De vervanging van het gerechtelijk akkoord door de wet betreffende de continuïteit van de ondernemingen is ook de reden waarom er in 2009 maar

⁴ Bron: <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/245.doc>

⁵ Bron van de cijfers: <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/245.doc> en <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/249.doc>

vierentwintig gerechtelijke akkoorden zijn goedgekeurd. Dit is gevolg van de omschakeling die gebeurde op 1 april 2009.

Als bijkomend middel in de faillissementspreventie werd in de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord de kamer voor handelonderzoek geïstitutionaliseerd. Deze vorm van faillissementspreventie was reeds in het verleden op vrijwillige basis in enkele rechtbanken tot leven geroepen en had hier zijn nut reeds bewezen. Daarom schrijft het gerechtelijk wetboek sinds 1998 (in artikel 84) voor dat er in elke rechtbank van koophandel minstens één kamer voor handelonderzoek ingesteld dient te worden. In de wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord werd de instelling van de kamer voor handelonderzoek verder uitgewerkt. De taak van deze kamer voor handelonderzoek was het opsporen en het opvolgen van ondernemingen in moeilijkheden en het onderzoeken of schuldenaars voldoen aan de voorwaarden voor een gerechtelijk akkoord.

Met de invoering van de wet betreffende de continuïteit zijn er ook tevens een paar veranderingen aangebracht betreffende het handelonderzoek. De werking van de kamers voor handelonderzoek werd gemoderniseerd. Maar bij het lezen van de voorbereidende werken op de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen is opgevallen dat er door de heer Ian De Ruyver, die adviseur van Unizo is, gepleit wordt voor een hervorming en uniformisering van de werking van de kamers voor handelonderzoek⁶. De grond hiervoor is de doctoraatsthesis van Melissa Vanmeenen⁷, waaruit blijkt dat de knipperlichten, aan de hand waarvan de kamers voor handelonderzoek hun onderzoeken uitvoeren, zeer verschillend zijn. Deze knipperlichten verschillen niet alleen tussen de rechtbanken van koophandel onderling, maar ook binnen de verschillende rechtbanken van koophandel (aangezien er meerdere kamers voor handelonderzoek per rechtbanken van koophandel kunnen zijn). Maar wanneer we dan artikel 10 in de wet betreffende de continuïteit lezen, kunnen we ons de vraag stellen of het wel voldoende was de handelonderzoeken te moderniseren en of er niet meer

⁶ Document 52 0160/005, Wetsvoorstel betreffende de continuïteit van ondernemingen – verslag, (2008) Opgevraagd op 10 september, 2009, via, <http://www.dekamer.be>.

⁷ Vanmeenen M. (2006). *De juridische efficiëntie van het handelonderzoek: toetsing van de rechtspraktijk aan de preventiedoelstellingen van de wetgeving en de vereisten van de economische en maatschappelijke realiteit*. K.U.L.

wettelijk geregeld moest worden. Maar dit zijn niet de enige problemen die hier schuilen. Een ander probleem is het feit dat de kamer voor handelonderzoek weinig bekend is.

1.2 Onderzoeksvragen

1.2.1 Centrale onderzoeksvraag

De kamers voor handelonderzoek werden oorspronkelijk ingesteld door de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord en werden gemoderniseerd bij de invoering van de wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen. Zoals eerder vermeld staan deze kamers in voor het opsporen en opvolgen van ondernemingen in moeilijkheden. Door deze verandering van de wet, waardoor de handelonderzoeken in de kamers voor handelonderzoek gemoderniseerd zijn, lijkt het zeer interessant de werking van de kamers voor handelonderzoek van naderbij te bestuderen. Daarbij lijkt het ook interessant na te gaan wat de kamers voor handelonderzoek doen, hoe ze dit doen en wat er veranderd is voor de kamers voor handelonderzoek na de invoering van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen.

Dit brengt ons tot de centrale onderzoeksvraag van deze eindverhandeling:

"Hoe is de werking van de kamers voor handelonderzoek?"

1.2.2 Deelvragen

Eerst zal in deze masterproef onderzocht worden wie de kamers voor handelonderzoek zijn en wat hun doelen zijn. Waarom zijn de kamers voor handelonderzoek opgericht en welke taken zijn hen toebedeeld? Ook zal hierbij onderzocht worden wie de actoren van de kamers voor handelonderzoek zijn en wat de rol van ieder van deze verschillende actoren is. Met als gevolg luidt de eerste deelvraag als volgt:

"Wie zijn de kamers voor handelonderzoek, wat zijn hun doelen en wie zijn de verschillende actoren?"

Daar de werking binnen de kamers voor handelsonderzoek vroeger geregeld was in de wet op het gerechtelijk akkoord en nu door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen, zal ik ook bestuderen wat er exact veranderd is in de wet betreffende de continuïteit van de ondernemingen ten opzichte van de wet betreffende het gerechtelijk akkoord en wat de gevolgen hiervan zijn voor de werking van de kamers voor handelsonderzoek. Hierbij zal ik vooral de onderdelen van de wetten bestuderen waarin de kamers voor handelsonderzoek een rol spelen. Deelvraag twee is dus:

"Wat is er nieuw door de invoering van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen?"

Dit brengt ons aansluitend bij deelvraag drie, namelijk:

"Waarom werd de wet op het gerechtelijk akkoord vervangen door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen?"

Hierbij onderzoek ik waarom de wet op het gerechtelijk akkoord vervangen werd door de wet op de continuïteit van ondernemingen. De voornaamste kritieken op het gerechtelijk akkoord waren dat deze procedure te duur, te complex en te weinig gekend was. Maar een andere vraag die hierbij gesteld kan worden is, waarom er zo weinig gebruik werd gemaakt van het gerechtelijk akkoord als preventiemiddel tegen een faillissement en waarom er zoveel bedrijven waren die toch failliet gingen ondanks dat hen een gerechtelijk akkoord toegewezen was? En waren er dan geen problemen met betrekking tot de kamers voor handelsonderzoek? Met andere woorden zal ik hier onderzoeken wat de probleempunten waren van de wet op het gerechtelijk akkoord. Maar ook zal ik hier nagaan of er opmerkingen waren omtrent de handelsonderzoeken en de werking van de kamers voor handelsonderzoek.

Vervolgens zal er ook zeer veel aandacht besteed worden aan de manier waarop de handelsonderzoeken binnen de kamers voor handelsonderzoek gevoerd worden. Wat doen de kamers voor handelsonderzoek en hoe gaan ze te werk bij een handelsonderzoek? Hoe worden gegevens verzameld? Wat gebeurt er nadat de kamer voor handelsonderzoek een oordeel geveld heeft? Hoe worden bedrijven in moeilijkheden opgespoord? Hiermee gaat ook de studie van de indicatoren gepaard waarvan de kamers voor handelsonderzoek gebruik maken. Deelvraag vier luidt hieruit volgend, als volgt:

"Wat is de werking van de kamers voor handelsonderzoek in de praktijk?"

Tenslotte ga ik ook bestuderen of er eventueel nog verbeteringen kunnen doorgevoerd worden aan de werking van de kamers voor handelonderzoek. Door de vervanging van de wet op het gerechtelijk akkoord door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen zijn de handelonderzoeken binnen de kamers voor handelonderzoek gemoderniseerd, maar zijn er niet nog enkele verbeteringen mogelijk, zoals bijvoorbeeld de eerder genoemde uniformisering van de handelonderzoeken. Dit brengt ons tot de vijfde en de laatste deelvraag, namelijk:

"Zijn er nog verbeteringen mogelijk aan de werking van de kamers voor handelonderzoek?"

1.3 Onderzoeksopzet

Deelvraag 1: *"Wie zijn de kamers voor handelonderzoek, wat zijn hun doelen en wie zijn de verschillende actoren?"*

Met het oog op het latere veldonderzoek is het zeer interessant te weten wie de kamers zijn, wat hun doel is en wie het handelonderzoek uitvoert. Daarom heb ik mij voor het beantwoorden van deze deelvraag gebaseerd op de wetten (deze op het gerechtelijk akkoord en de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen), de voorbereidende werken op de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen, en andere literatuur (zoals informatie van het studiebureau Graydon NV).

Deelvraag 2: *"Wat is er nieuw door de invoering van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen?"*

Omdat de werking van de kamers voor handelonderzoek vroeger geregeld werd door de wet op het gerechtelijk akkoord, en sinds 1 april 2009 door de wet betreffende de continuïteit heb ik deze twee wetten doorgenomen in het algemeen, maar vooral op het vlak van de kamers voor handelonderzoek. Daar deze wetten niet makkelijk interpreteerbaar zijn, heb ik de wetten ontleed aan de hand van andere bronnen, zoals onder andere studies van de studiedienst Graydon Belgium NV. Ook ben ik tijdens het veldonderzoek nagegaan welke de gevolgen zijn van deze wetswijziging voor de werking van de kamers voor handelonderzoek.

Deelvraag 3: *"Waarom werd de wet op het gerechtelijk akkoord vervangen door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen?"*

Bij deze deelvraag ben ik aan de hand van literatuur nagegaan wat de problemen waren met het gerechtelijk akkoord, waardoor een vervanging zich opdrong. Hierbij heb ik niet alleen de algemene problemen besproken, maar tevens ben ik nagegaan of er problemen waren met betrekking tot de kamer voor handelonderzoek. Hierbij heb ik mij voornamelijk gebaseerd op de voorbereidende werken van de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen.

Deelvraag 4: *"Wat is de werking van de kamers voor handelonderzoek in de praktijk?"*

Om dit deel te bestuderen heb ik een veldonderzoek gedaan. In dit veldonderzoek heb ik eerst en vooral onderzocht hoe het handelonderzoek in elke Vlaamse rechtbank van koophandel gebeurt. Ik heb mij beperkt tot de Vlaamse rechtbanken. Daarnaast heb ik ook onderzocht welke de gevolgen zijn van de aanpassingen die de nieuwe wet met zich meebrengt voor de werking van de kamers voor handelonderzoek.

Verder heb ik ook een enquête gemaakt en verspreid onder verschillende bedrijven om zo te weten te komen of de kamer voor handelonderzoek bekend is in de bedrijfswereld en wat de perceptie hierover is.

Deelvraag 6: *"Zijn er nog verbeteringen mogelijk aan de werking van de kamers voor handelonderzoek?"*

Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik mij voornamelijk gebaseerd op informatie die mij gegeven is tijdens het veldonderzoek.

DEEL I: KAMERS VOOR HANDELSONDERZOEK

HOOFDSTUK 1: SITUERING

Vóór 1 januari 1998, toen de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord in werking trad, namen de depistagekamers in de rechtbanken van koophandel initiatieven om bedrijven in moeilijkheden op te sporen en deze ambtshalve failliet te verklaren wanneer er staking van betaling was⁸. Maar sinds 1 januari 1998 zijn er in elke rechtbank van koophandel één of meerdere kamers voor handelonderzoek opgericht (art. 84 Gerechtelijk wetboek). Zij hebben een preventieopdracht toegedeeld gekregen om faillissementen te vermijden. Zij dienen de (over)leefbaarheid van ondernemingen die mogelijk in moeilijkheden verkeren na te gaan en moeten een kennisgeving doen aan de rechtbank van koophandel van ondernemingen die hun betalingsverplichtingen niet nakomen en/of blijk geven van mogelijke betalingsmoeilijkheden.

Het vermijden van faillissementen is vanuit economisch en sociaal standpunt zeer belangrijk. De schuldeisers hebben baat bij deze faillissementspreventie omdat bij een faillissement de kans zeer groot is dat de vorderingen van deze schuldeisers niet of niet volledig betaald zullen worden. Dit wordt mede in de hand gewerkt door de rangorde die er bestaat bij de betaling van vorderingen. Zo komen gewone schuldeisers (zonder voorkeurrecht) als laatste in de rangorde en gebeurt de terugbetaling hier volgens een proportionele verdeling op basis van gelijkheid, wat de kans nog meer vergroot dat ze geen of een onvolledige betaling zullen ontvangen. Ook voor werknemers is faillissementspreventie belangrijk, want door een faling te voorkomen heeft men meer zekerheid over hun werkgelegenheid. Verder is het ook voor aandeelhouders beter dat een faillissement voorkomen wordt, zodat hun investeringen in het bedrijf niet verloren gaan. Klanten hebben ook baat bij faillissementspreventie, zodat ze zeker weten dat hun geplaatste bestelling wordt uitgevoerd en dat dit tijdig gebeurt. Alsook heeft een faillissement gevolgen voor de gefailleerde. Deze kan een verbod opgelegd worden door de rechtbank om opnieuw handelaar te worden gedurende drie tot tien jaar, wanneer blijkt dat het faillissement een gevolg is van een ernstige fout of van bedrog. Dit verbod op het opnieuw handelaar worden, houdt in dat de gefailleerde bepaalde beroepen,

⁸ Verschelden M. (2003). De Kamer voor Handelonderzoek. In G. De Croock, L. De Decker, I. De Leenheer, E. Dursin & M. Verschelden (Eds.), *Gerechtelijk akkoord of faillissement? Pijnpunten en remedies* (pp. 15-52). Kluwer uitgevers.

werkzaamheden of ambten gedurende de opgelegde periode niet mag uitoefenen. Tenslotte is het ook gunstig voor de overheid dat een bedrijf niet failliet gaat, want wanneer een onderneming faalt, ontvangt de overheid minder inkomsten doordat ze geen R.S.Z.-bijdragen, belastingen en heffingen meer kan innen. Om deze redenen wou de wetgever via juridische weg aan faillissementspreventie doen en vanaf 1 januari 1998 is de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord van kracht gegaan.

HOOFDSTUK 2: WETTELIJK KADER

Zoals hiervoor vermeld, werden de kamers voor handelsonderzoek voor het eerst ingesteld door de wet op het gerechtelijk akkoord. Deze wet had tot doel het aantal faillissementen te verminderen en meer bepaald wou de wetgever bedrijven met tijdelijke problemen ter hulp schieten met behulp van het gerechtelijk akkoord. Tot dit doel werden ook de kamers voor handelsonderzoek opgericht (art. 10, wet op het gerechtelijk akkoord), met als taak het opsporen en het opvolgen van ondernemingen in moeilijkheden en het onderzoeken of schuldenaars voldoen aan de voorwaarden voor een gerechtelijk akkoord. De verwachtingen van de wetgever over deze vorm van faillissementspreventie waren zeer hoog. Maar reeds in 2003 was duidelijk dat het gerechtelijk akkoord zijn verhoopte effect gemist had en werd er op 23 november 2003 reeds een wetsvoorstel tot wijziging ingediend door Geert Bourgeois⁹. De voorbereidende werken op de wet betreffende de continuïteit van de ondernemingen (hierna "WCO") kan men terugvinden op de website van de kamer: <http://www.dekamer.be>.

In 1998, het eerste actieve jaar van de wet op het gerechtelijk akkoord werden er 180 gerechtelijke akkoorden toegewezen, terwijl er in datzelfde jaar 6.931 faillissementen genoteerd werden. Van deze 180 gerechtelijke akkoorden waren er slechts 25 bedrijven die niet failliet gingen of die niet stopten. Nadien verminderde het aantal aanvragen en toewijzingen van gerechtelijke akkoorden jaar na jaar, terwijl het aantal faillissementen in België niet daalden¹⁰. Dit was ook het geval in de eerste drie maanden van 2009. Er zijn in de laatste drie maanden dat de wet op het gerechtelijk akkoord nog van

⁹ Studiedienst Graydon Belgium. (2004). Wetsvoorstel van 28 november 2003 tot wijziging van de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord. Edito, februari 2004. Opgevraagd op 29 juli, 2009, via <http://gateway.graydon.be/newsletter/NWSLTTR022004NL.htm#inhoud>.

¹⁰ Studiedienst Graydon Belgium. (2004). Een terugblik naar 2003: de faillissementscijfers in België en Europa. Edito, februari 2004. Opgevraagd op 29 juli, 2009, via <http://gateway.graydon.be/newsletter/NWSLTTR022004NL.htm#inhoud>.

toepassing was vierentwintig gerechtelijke akkoorden uitgesproken, maar van deze vierentwintig bedrijven zijn er nu al vier die failliet verklaard zijn. In tegenstelling tot deze vierentwintig gerechtelijke akkoorden zijn er tijdens deze drie maanden 2.570 bedrijven failliet verklaard¹¹.

Een zeer opmerkelijk feit is dat een hoog percentage van de bedrijven die een gerechtelijk akkoord toegewezen kregen, later toch nog failliet gingen. Uit de studie "de evolutie van de faillissementen en gerechtelijke akkoorden in België" (2009), uitgevoerd door Studiedienst Graydon Belgium NV, blijkt dat in 1998 het percentage faillissementen bij gerechtelijk akkoorden 81,67% bedroeg. In de periode 1998-2008 bedroeg het percentage faillissementen bij toegewezen gerechtelijke akkoorden 70,4%. In bijlage één vindt u de exacte cijfers uit het voornoemde onderzoek.

2.1 Voor 1998: depistagediensten¹²

Voordat de kamer voor handelonderzoek in de wet van 17 juli 1997 werd ingesteld waren er in verschillende rechtbanken van koophandel reeds depistagediensten die zich bezighielden met het opsporen naar ondernemingen in moeilijkheden. Dit was onder andere het geval in Turnhout, Mechelen, Brussel en Hasselt.

De oude faillissementswet (degene die vervangen werd door de faillissementswet van 8 augustus 1997) schreef voor dat het faillissement op drie manieren verklaard kon worden: op aangifte van de gefailleerde, op verzoek van één of meer schuldeisers of ambtshalve. Door de ambtshalve faillietverklaring werd er door de wet aan de rechter de mogelijkheid gegeven om op eigen initiatief een handelaar failliet te verklaren. Om de rechter van voldoende juiste gegevens te voorzien, dus om zowel de staking van betaling als het wankelend krediet te bewijzen, werden er sinds 1966 geleidelijk diensten voor handelonderzoek (voornamelijk gekend onder de dienst depistage) opgericht. Zij kregen als doel het verwerven van informatie over ondernemingen in moeilijkheden. Deze depistagedienst was echter niet geïnstitutionaliseerd.

¹¹ Studiedienst Graydon Belgium. (2009). *Studie faillissementen*. Opgevraagd op 10 september, 2009, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/245.doc> en <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/249.doc>

¹² Janssen, C. (1990). *De dienst voor handelonderzoek bij de rechtbank van koophandel*. Plaats van uitgave: Economische Hogeschool Limburg.

Doordat men zo veel mogelijk faillissementen wou vermijden (omdat een faillissementsprocedure duur en complex is), kreeg de dienst depistage ook een preventieopdracht. Het moest ondernemingen in moeilijkheden opsporen (niet alleen ondernemingen die virtueel failliet waren) en deze wijzen op hun moeilijkheden. Ook toen was er geen sprake van de mogelijkheid om advies te geven. Er mochten geen aanbevelingen gedaan worden en er mocht niet opgelegd worden op welke wijze de toestand van de onderneming verbeterd kon worden.

In 1985 werd door ministers Gol en Eyskens een eerste wetsontwerp ingediend tot de opsporing van ondernemingen in moeilijkheden en tot bijstand in hun herstel. Dit wetsontwerp hield onder andere de institutionalisering van de depistage in. In hetzelfde jaar werd er door de senatoren R. Lallemand en R. Colignon ook een wetsvoorstel ingediend betreffende het faillissement en het gerechtelijk akkoord. Dit wetsvoorstel bevatte eveneens de institutionalisering van de depistage. Het duurde echter tot de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord voordat de dienst depistage geïstitutionaliseerd werd onder de naam "kamer voor handelonderzoek".

2.2 Wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord¹³

Het gerechtelijk akkoord werd aan de schuldenaar toegestaan indien hij tijdelijk zijn schulden niet kon voldoen of indien de continuïteit van zijn onderneming bedreigd was door moeilijkheden die op korte termijn konden leiden tot een stopzetting van betaling (art. 9). Hierbij moet gewezen worden op het feit dat de onderneming een liquiditeitsprobleem heeft, en niet definitief ongezond was. De wet schreef voor dat de continuïteit van de onderneming bedreigd was wanneer het netto-actief gedaald was tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal. Het gerechtelijk akkoord werd toegewezen met als doel de financiële toestand van de onderneming te saneren en het economische herstel mogelijk te maken. In paragraaf 2.2.3, "problemen van de wet op het gerechtelijk akkoord" wordt uitgelegd waarom er nood was aan een nieuwe wet, die ondernemingen in moeilijkheden ter hulp schiet.

¹³ Wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord. *B.S. 28 oktober 1997*, 28550-28562.

2.2.1 De rol van kamers voor handelsonderzoek¹⁴

Artikel 10 schreef voor dat de kamers voor handelsonderzoek de toestand van de schuldenaars in moeilijkheden onderzochten en dat ze ambtshalve konden onderzoeken of deze voldeden aan de voorwaarden van het gerechtelijk akkoord.

Binnen de kamers voor handelsonderzoek werd het onderzoek toevertrouwd aan ofwel een rechter in de rechtbank van koophandel, ofwel aan een rechter in handelszaken. Deze rechter moest oordelen of de schuldenaar voldeed aan de voorwaarden om een gerechtelijk akkoord te verkrijgen. Indien dit het geval was, dan werd de schuldenaar opgeroepen en gehoord om zo alle inlichtingen te verkrijgen betreffende de stand van zaken en betreffende de herstelmaatregelen, de voorstellen van akkoord of van vereffening. Dit onderzoek werd door de betreffende rechter achter gesloten deuren gevoerd. De rechter kon ambtshalve alle gegevens verzamelen die nodig zijn voor het akkoord, hij kon alle personen horen van wie hij het verhoor nodig acht en ook kon hij de voorlegging van alle dienstige stukken eisen.

Wanneer de rechter binnen de kamer voor handelsonderzoek het onderzoek beëindigde, maakte hij een verslag op waarin hij de door hem verrichte handelingen en zijn conclusies vermeldde. Hierna werden de dossiers naar de procureur des Konings verzonden, waarna deze eventueel kon beslissen om onder andere te dagvaarden met het oog op het faillissement of met het oog op het verkrijgen van een gerechtelijk akkoord. Maar dit laatste werd zelden gedaan.

De specifieke werkwijze van de kamer voor handelsonderzoek wordt uitgebreid behandeld in deel II, de werking van de kamers voor handelsonderzoek.

We kunnen dus besluiten dat de rol van de kamers voor handelsonderzoek binnen de wet op het gerechtelijk akkoord beperkt was. De kamers voor handelsonderzoek sporen ondernemingen in moeilijkheden op en nemen bij elk dossier een beslissing over de overleefbaarheid van de betreffende onderneming. Hierna wordt het dossier doorgestuurd naar de procureur des Konings. Één van deze beslissingen kon zijn dat de onderneming voldeed aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een gerechtelijk akkoord. Wanneer dit het geval was kon de procureur de onderneming in kwestie

¹⁴ Art. 10, wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord.

dagvaarden, wat in de praktijk nauwelijks gebeurde. Ondanks de beperkte rol van de kamers voor handelsonderzoek in de wet op het gerechtelijk akkoord zal in de volgende paragraaf toch de procedure van het gerechtelijk akkoord kort uitgelegd worden, voor een beter begrip.

2.2.2 Procedure bij het gerechtelijk akkoord

De aanvraag tot een gerechtelijk akkoord kon ingediend worden door de schuldenaar (art. 11, §1) en door de procureur des Konings (art. 11, §2).

Bij het gerechtelijk akkoord was er sprake van drie fases, namelijk de aanvraag tot het bekomen van het gerechtelijk akkoord, de voorlopige opschorting en de definitieve opschorting.

Wanneer de aanvraag ingediend was, moest de rechtbank oordelen of men de aanvraag zou aanvaarden of verwerpen. Wanneer men de aanvraag aanvaardde kende de rechtbank een voorlopige opschorting toe voor een observatieperiode van niet langer dan zes maanden (art. 15, §1). Hiervoor moest men wel aan vier voorwaarden voldoen: de eerste vereiste hield in dat de schuldenaar een koopman was (art. 2). De tweede voorwaarde was dat de continuïteit van de onderneming bedreigd moest zijn (art. 9, §1). De bedreiging van de continuïteit werd gedefinieerd door de wet als betalingsmoeilijkheden op korte termijn en meer bepaald was de continuïteit van de onderneming van een rechtspersoon bedreigd wanneer het netto-actief, als gevolg van de verliezen, gedaald was tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal. De derde voorwaarde vereiste dat de financiële toestand van de onderneming gesaneerd moest kunnen worden en dat er economisch herstel mogelijk moest zijn (art. 9, §2). De laatste voorwaarde vereiste de afwezigheid van kennelijke kwade trouw (art. 15, §1).

Wanneer er tijdens het handelsonderzoek ondernemingen waren die aan deze vier voorwaarden voldeden, en wanneer de rechter/verslaggever achtte dat een gerechtelijk akkoord de onderneming kon redden, werd het dossier doorgestuurd naar de procureur des Konings, welke kon beslissen de onderneming te dagvaarden met het oog op het gerechtelijk akkoord.

In het vonnis waarin de rechtbank de voorlopige opschorting toekende, werden de schuldeisers verzocht melding te doen van hun schuldvorderingen, maar ook wees de rechtbank tezelfdertijd één of meer commissarissen inzake opschorting aan (art 15, §1). Deze commissaris werd belast met de taak de schuldenaar bij te staan bij het bestuur, onder toezicht van de rechtbank (art. 19, lid 1), en hij onderzocht samen met de schuldenaar de aangegeven schuldvorderingen door deze te vergelijken met de boeken van de schuldenaar (art. 26).

Tijdens de periode van de voorlopige opschorting moest de schuldenaar een herstel- of betalingsplan opstellen, bestaande uit een beschrijvend en bepalend deel (art. 29, §1). Het beschrijvend gedeelte gaf de staat van de onderneming aan, alsook de moeilijkheden waarmee ze te kampen had (art. 29, §2). Het bepalend gedeelte beschreef de maatregelen die genomen dienden te worden om de schuldeisers te voldoen (art. 29, §3). Nadat dit plan opgesteld en ingediend was, konden de schuldeisers het plan raadplegen en hun opmerkingen hieromtrent bekend maken, waarna de stemming volgde (art. 32). Wanneer meer dan de helft van de schuldeisers die aangifte gedaan hebben van hun schuldvordering, die deelgenomen hebben aan de stemming en die in waarde meer dan de helft van de schuldvorderingen vertegenwoordigen, hiermee instemmen, kon de rechtbank de definitieve opschorting van betaling, de laatste fase bij het gerechtelijk akkoord, goedkeuren (art. 34).

De definitieve opschorting werd toegestaan voor maximum vierentwintig maanden, te rekenen vanaf de rechterlijke beslissing. Deze periode kon eventueel eenmaal verlengd worden met maximaal twaalf maanden (art. 34). Na de uitspraak van de rechtbank ging de onderneming in moeilijkheden van start met de uitvoering van het herstelplan, waarbij deze bijgestaan werd door de commissaris inzake opschorting (art. 36). Bij het verstrijken van de definitieve opschorting sprak de rechtbank het einde van de opschorting uit en gaf zij kwijting aan de commissaris inzake opschorting (art. 40). De schuldenaar was nu ook definitief bevrijd door de volledige uitvoering van het plan en voor alle daarin opgenomen schuldvorderingen, tenzij anders vermeld was in het herstelplan. Dit was echter alleen het geval wanneer de onderneming geslaagd was in zijn herstel. Wanneer bleek dat de reddingspogingen uitzichtloos waren, bestonden er regelingen die een soepele overgang naar het faillissement mogelijk maakten. Zo was het mogelijk dat de rechtbank het faillissement uitsprak in plaats van de aanvraag tot het bekomen van het gerechtelijk akkoord goed te keuren (art. 15, §2); wanneer de

schuldenaar tijdens de voorlopige opschorting niet meer voldeed aan de voorwaarden voor het verkrijgen van het akkoord (art. 24); in plaats van een definitieve opschorting van betaling uit te spreken (art. 33) of wanneer de definitieve opschorting herroepen werd (art. 37, §3).

Zoals eerder gezegd, kwam het faillissement als einduitkomst van het gerechtelijk akkoord veel meer voor dan dat de ondernemingen herstelden. Dit was slechts één van de zwakheden van de wet op het gerechtelijk akkoord, die weggewerkt dienden te worden. Deze zwakheden worden uitgebreid besproken in de volgende paragraaf.

2.2.3 Problemen van de wet op het gerechtelijk akkoord

De wet op het gerechtelijk akkoord was verouderd en was toe aan een innovatie. Het belangrijkste doel van de nieuwe wet (WCO) bleef hetzelfde als dat van het gerechtelijk akkoord, met name de duurzame ontwikkeling en het gezond maken van de ondernemingen, zonder hierbij de mechanismen van de normale markten te verstoren door het nemen van rechterlijke beslissingen.

De wet op het gerechtelijk akkoord was niet alleen verouderd maar vertoonde ook een aantal pijnpunten. Uit onderzoek van de studiedienst Graydon Belgium NV in samenwerking met Lessius-KUL (2008) is gebleken dat de belangrijkste belemmeringen van het aanvragen van een gerechtelijk akkoord de volgende zijn: het negatieve imago, de hoge kostprijs en het te laat kennis krijgen van deze optie. Een ander probleem was er omtrent de werking van de kamers voor handelonderzoek, waar de uniformiteit ontbrak.

2.2.3.1 Negatieve imago

Het gerechtelijk akkoord was geen geliefd instrument bij ondernemingen in moeilijkheden. Door het verkrijgen van het gerechtelijk akkoord kreeg de onderneming een negatief imago. Dit negatief imago is het gevolg van de negatieve reacties van de externe partijen, met name banken, klanten en leveranciers. Dit heeft ook te maken met het gebrek aan discretie. De wetgever heeft dit opgelost door het minnelijk akkoord

mogelijk te maken. De partijen komen dit minnelijk akkoord vrijwillig overeen en het is niet verplicht aan derden. Het minnelijk akkoord wordt niet gepubliceerd, waardoor het imago van de onderneming niet of veel minder geschaad wordt. Het minnelijk akkoord is wettelijk geregeld zodat dit in goede banen geleid kan worden, maar ook om het afsluiten van dergelijke akkoorden te bevorderen. Vóór de WCO kon een geldig minnelijk akkoord enkel worden afgesloten wanneer dit gedaan werd met alle schuldeisers, daar waar men het nu kan afsluiten met één, meerdere of alle schuldeisers.

2.2.3.2 Te hoge kostprijs

Bij het gerechtelijk akkoord kon de schuldenaar een beroep doen op een commissaris inzake opschorting. Maar deze was vaak zeer duur voor een weinig bevredigend resultaat, daar hij vaak te weinig initiatieven nam. De kosten voor een commissaris inzake opschorting konden aanzienlijk oplopen en dit vormde een belangrijke hinderpaal, en dit niet alleen bij kleine ondernemingen (aangezien de doelgroep van de ondernemingen sowieso met financiële moeilijkheden te kampen had). Daarom voorziet de WCO erin dat de mogelijkheid tot het aanstellen van een commissaris inzake opschorting blijft bestaan, maar dat het toezicht over de procedure volledig in handen gelegd wordt van een gedelegeerd rechter, welke zorgt voor een ondersteuning die goedkoper is dan de ondersteuning die verstrekt wordt door de commissaris inzake opschorting.

2.2.3.3 Geen of te late kennisname van het gerechtelijk akkoord

Tijdens de interviews is gebleken dat één van de voornaamste oorzaken van het falen van het gerechtelijk akkoord, het feit is dat de mogelijkheid van het gerechtelijk akkoord voor ondernemingen in moeilijkheden niet bekend was onder de ondernemingen. Dit wordt ook bevestigd door het voornoemde onderzoek welk uitgevoerd werd door Studiedienst Graydon Belgium NV in samenwerking met Lessius-KUL. Hieruit bleek dat vele bedrijfsleiders niet op de hoogte waren gebracht van de mogelijkheid. En velen die het wel wisten vernamen de oplossing pas toen het te laat was. Dit heeft vaak te maken met het perceptieprobleem dat er heerst onder advocaten, accountants,... omtrent het gerechtelijk akkoord. Dit perceptieprobleem is een consequentie van het feit dat

ongeveer 80% van de gerechtelijke akkoorden toch nog resulteerden in een faillissement. Door dit mathematisch gegeven beschouwde men het gerechtelijk akkoord als de voorbode van het faillissement. Doordat de advocaten, accountants,... het gerechtelijk akkoord niet beoordeelden als een mogelijke optie, informeerde ze de bedrijfsleiding vaak ook niet over de optie. Ook wordt in het onderzoek aangehaald, dat wanneer de bedrijfsleiding wel ingelicht werd, dit gebeurde wanneer het reeds te laat was. Hier schuilt ook de reden waarom het percentage faillissementen na het gerechtelijk akkoord zo hoog is. Vele bevoorrechte getuigen gaven aan dat een heel belangrijke oorzaak hiervan het feit is dat bedrijven veel te laat gebruik maakten van het gerechtelijk akkoord. Maar ook haalden zij aan dat vele bedrijven het gerechtelijk akkoord zagen als een middel om hun schuldeisers toch nog gedeeltelijk terug te betalen.

2.2.3.4 Andere redenen

Ook zijn er nog andere redenen die ervoor zorgden dat het gerechtelijk akkoord niet slaagde in zijn opzet. Zo was het gerechtelijk akkoord ook zeer complex. Daarom werd de gerechtelijke reorganisatie via de collectieve procedure, welke het meest aansluit bij het gerechtelijk akkoord, sterk vereenvoudigd. Zo kan de rechter die de procedure open verklaart, maar dit niet verplicht is, van bij het begin de datum vaststellen waarop over het plan zal worden gestemd. Dit heeft als voordeel dat van bij het begin, het verloop van de verrichtingen vastgesteld wordt. Wanneer dit het geval is dan moet het plan veertien dagen voor de zitting neergelegd worden en ook moet de schuldenaar, veertien dagen na het vonnis waarmee de procedure open verklaard is, aan de schuldeisers kennis geven van het bedrag van hun schuldvorderingen. Bij het gerechtelijk akkoord dienden de schuldeisers kennis te geven van hun schuldvorderingen.

Het gerechtelijk akkoord was niet alleen duur, maar ook zeer complex. Ook waren de voorwaarden voor het verkrijgen van een gerechtelijk akkoord zeer streng afgebakend. In de wet op het gerechtelijk akkoord kon de opschorting alleen toegestaan worden wanneer een onderneming duidelijk in moeilijkheden verkeerde, zonder daarom reeds bijna failliet te gaan. België was het enige land dat de toegang tot herstel zo beperkte en was hierin geïsoleerd. Daarom werd er ook een versoepeling van de toewijzingsvoorwaarden voorzien in de WCO. Er moest zeker sprake zijn van een zorgwekkende situatie. Als dit niet het geval is, dan is er sprake van

concurrentievervalsing doordat de onderneming gerechtelijke bescherming genoot tegen schuldeisers. Maar in de WCO kan de procedure ook gestart worden voor een onderneming die reeds in een staat van faillissement bevindt.

Bij het gerechtelijk akkoord had de schuldenaar in moeilijkheden slechts twee opties: namelijk het gerechtelijk akkoord of het faillissement. Ook was het gerechtelijk akkoord vooral gericht op het toekennen van een opschorting aan ondernemingen die nog levensvatbaar waren, maar hierbij ontbrak een systeem waarmee een economische activiteit geherstructureerd kon worden tegen een achtergrond van pre-faillissement en zelfs van een dreigend faillissement. Nu bezit de schuldenaar over een waaier van mogelijkheden om een onderneming die rendabel gemaakt kan worden, te redden. Hierbij beschikt men over meerdere mogelijkheden, van vrije systemen (het minnelijk akkoord) tot dwingendere systemen (de gerechtelijke reorganisatie en de overdracht onder gerechtelijk gezag).

Een ander pijnpunt van het gerechtelijk akkoord, vooral voor vele kleine ondernemingen, was het vinden van een goede tussenpersoon die ervoor kon zorgen dat de bestuurders nadachten over de problemen die veroorzaakt worden door de crisissituatie. Deze tussenpersoon zorgt ook dat de bestuurders op de juiste manier contact maken met degenen die het lot van de onderneming in handen hebben. Daarom heeft de wetgever de ondernemingsbemiddelaar in het leven geroepen, welke een natuurlijk en deskundig persoon is die zowel de belangrijke schuldeisers als de schuldenaar tot mogelijke oplossingen inspireert.

In het gerechtelijk akkoord werd ook weinig of geen rekening gehouden met andere belanghebbenden, buiten de schuldeisers en de schuldenaar, zoals bijvoorbeeld de werknemers. In de WCO wordt hier veel meer rekening mee gehouden. Zo wordt er, als onderdeel van het herstelplan, een sociaal plan opgesteld, waarin onder andere de gevolgen voor de werknemers uit de doeken wordt gedaan. Ook worden de vertegenwoordigers van de werknemers op de hoogte gebracht van het plan, want de werknemers moeten zich net als alle andere betrokkenen een beeld kunnen vormen van de situatie, van de evolutie en de vooruitzichten van de onderneming en van de gevolgen die deze situatie met zich meebrengt voor de tewerkstelling binnen de onderneming.

Tenslotte was het gerechtelijk akkoord ook veeleisend. Om een gerechtelijk akkoord toegekend te krijgen, was er het akkoord van alle schuldeisers nodig. Maar dit was een moeilijke zaak, want onder andere de RSZ-administratie verzette zich steeds tegen een mogelijke regeling waarbij een gedeelte van de RSZ-schuld werd kwijtgescholden^{15,16}. Dit verzet bemoeilijkt het slagen van collectieve procedures. Maar door de invoering van de WCO is er wel de mogelijkheid gekomen om een minnelijk akkoord te onderhandelen, wat dit probleem gedeeltelijk oplost. Het probleem wordt echter niet volledig opgelost omdat dit nog steeds een probleempunt blijft bij de collectieve reorganisatieprocedure.

2.2.3.5 De kamers voor handelonderzoek

Zoals eerder vermeld, werd er gepleit voor een uniformisering van het handelonderzoek binnen de kamers voor handelonderzoek¹⁷. De reden hiervoor was dat uit eerder gevoerd onderzoek¹⁸ bleek dat de knipperlichten, waarvan de kamers voor handelonderzoek gebruik maken bij het te voeren onderzoek, zeer verschillend zijn. Ze verschillen niet alleen tussen de verschillende rechtbanken van koophandel, maar ook binnen de rechtbanken van koophandel (daar er meerdere kamers voor handelonderzoek kunnen zijn per rechtbank van koophandel). Daarom werd er gepleit voor een wettelijke regeling van de handelonderzoeken, zodat in elke kamer voor handelonderzoek het onderzoek uniform verloopt. Maar als we kijken naar de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen dan stellen we vast dat hier geen rekening mee gehouden is.

¹⁵ Studiedienst Graydon Belgium NV. (2009). *Round-up van 6 maanden wet op de continuïteit van ondernemingen: voorlopig een sympathieke reus op lemen voeten*. Opgevraagd op 28 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/257.doc>.

¹⁶ Uit hetzelfde onderzoek van de Studiedienst Graydon Belgium NV blijkt dat de RSZ-administratie zich, na de invoering van de WCO, nog steeds verzet tegen de kwijtschelding van een gedeelte van de RSZ-schuld.

¹⁷ Document 52 0160, voorbereidende werken op de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen, Opgevraagd op 10 september, 2009, via, <http://www.dekamer.be>.

¹⁸ Vanmeenen M. (2006). *De juridische efficiëntie van het handelonderzoek: toetsing van de rechtspraak aan de preventiedoelstellingen van de wetgeving en de vereisten van de economische en maatschappelijke realiteit*. K.U.L.

2.3 Wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen¹⁹

In januari 2009 was de hervorming van het gerechtelijk akkoord een feit. De wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen werd goedgekeurd en is van kracht sinds 1 april 2009 waardoor de wet op het gerechtelijk akkoord sinds dat moment afgeschaft is. De WCO heeft tot doel de continuïteit van de ondernemingen, of minstens hun gezonde activiteiten, te waarborgen en daartoe werd de waaier aan instrumenten waarvan de onderneming in moeilijkheden gebruik kan maken, uitgebreid.

Deze wet is niet alleen van toepassing op kooplui, maar ook op landbouwvennootschappen en op de burgerlijke vennootschappen met een handelsvorm (art. 3). De vrije beroepen die uitgevoerd worden onder de vorm van een burgerlijke vennootschap met handelsvorm komen niet in aanmerking voor de toepassing van deze wet (art. 4).

2.3.1 De rol van de kamers voor handelsonderzoek²⁰

Door de invoering van de WCO werd de werking van de handelsonderzoeken in de kamers voor handelsonderzoek gemoderniseerd, maar drastische veranderingen zijn er niet doorgevoerd. In de WCO is er een hoofdstuk (titel 2: de gegevensverzameling en de handelsonderzoeken; hoofdstuk 2 – De kamers voor handelsonderzoek) besteed aan de rol van de kamers voor handelsonderzoek. Artikel 12 specificeert dat de kamers voor handelsonderzoek de toestand van schuldenaren in moeilijkheden volgen om de continuïteit van de onderneming of hun activiteiten te vrijwaren en om zo de bescherming van de schuldeisers te verzekeren. Omdat verschillende bevoorrechte getuigen aangaven dat het beter geweest was dat men in bovenstaand artikel "schuldenaren" vervangen had door "ondernemingen" omdat er buiten de vrije beroepen, ook geen vzw's mogen opgeroepen worden, zal ik mij in het vervolg van deze eindverhandeling uitdrukken met "ondernemingen" die het onderwerp uitmaken van het handelsonderzoek. Hieronder verstaan we dan alle natuurlijke en rechtspersonen die onder deze wet vallen.

¹⁹ Wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen. *B.S. 9 februari 2009*, 8436-8456.

²⁰ Art. 12, Wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen.

Het onderzoek in de kamer voor handelsonderzoek wordt verricht door ofwel een rechter in de rechtbank (met uitzondering van de voorzitter), ofwel door een rechter in handelszaken en gebeurt achter gesloten deuren. Wanneer de rechter oordeelt dat de continuïteit van de onderneming bedreigd is, kan de rechter de schuldenaar oproepen en horen met het doel alle inlichtingen te verkrijgen over de stand van zaken en omtrent de eventuele reorganisatiemaatregelen.

Een nieuwigheid door de invoering van de WCO is de mogelijkheid voor de rechter/verslaggever om ter plaatse te gaan bij de onderneming die onderzocht wordt, nadat de oproeping van deze onderneming twee keer onbeantwoord blijft. Uit het veldonderzoek is echter gebleken dat hier geen gebruik van wordt gemaakt (zie deel II voor meer uitleg).

Wanneer de rechter na zijn onderzoek oordeelt dat de schuldenaar zich in staat van faillissement bevindt of dat hij voldoet aan de toepassingsvoorwaarden van artikel 182 van het Wetboek van Vennootschappen (welke het niet neerleggen van de jaarrekening sinds 3 boekjaren is), dan kan de kamer voor handelsonderzoek het betreffende dossier doorsturen naar de procureur des Konings.

In deel II wordt het onderzoek binnen de kamers voor handelsonderzoek uitgebreid besproken. Nu al kan vermeld worden dat de werking van de kamers voor handelsonderzoek niet veranderd is door de vervanging van de wet op het gerechtelijk akkoord door de WCO.

Net als bij de wet op het gerechtelijk akkoord hebben de kamers voor handelsonderzoek ook hier, in de WCO, slechts een beperkte rol, namelijk het opsporen en het opvolgen van ondernemingen in moeilijkheden. In tegenstelling tot het gerechtelijk akkoord waar de kamer voor handelsonderzoek het dossier kon doorsturen naar de procureur des Konings met het oog op een dagvaardig voor een gerechtelijk akkoord, kan dit niet meer in de huidige wetgeving. Omdat de rechter/verslaggever de schuldenaar, zonder raad te geven, toch naar de gerechtelijke reorganisatieprocedure kan leiden, zal ter verduidelijking de procedure van de WCO in de volgende paragraaf kort besproken worden.

2.3.2 Procedures in de WCO

In tegenstelling tot de wet op het gerechtelijk akkoord, waar de onderneming in moeilijkheden maar één optie had, met name het gerechtelijk akkoord, biedt de WCO de onderneming in moeilijkheden meerdere opties. Deze mogelijkheden kunnen opgesplitst worden in 2 procedures:

- 1) de buitengerechtelijke procedure, met name het minnelijk akkoord;
- 2) de gerechtelijke procedure ofwel de 'gerechtelijke reorganisatie'.

De gerechtelijke reorganisatie kan plaatsvinden op drie manieren, namelijk door een minnelijk akkoord, door een collectief akkoord of door een overdracht van de onderneming.

2.3.2.1 Minnelijk akkoord²¹

Wanneer de ondernemer ervoor kiest om zijn onderneming te redden buiten een gerechtelijke procedure om, dan kan hij een minnelijk akkoord proberen te bereiken met één, meerdere, of alle schuldeisers. Dit akkoord kan alleen opgesteld worden met het oog op de gezondmaking van de financiële toestand of de reorganisatie van de onderneming. De inhoud van dit akkoord wordt vrij bepaald door de partijen hiervan, waarvoor het akkoord bindend is.

2.3.2.2 Gerechtelijke reorganisatie

Wanneer men kiest voor een gerechtelijke reorganisatie, dan kiest men voor een gerechtelijke procedure, welke het behouden van de continuïteit van het geheel of een gedeelte van de onderneming in moeilijkheden of van haar activiteiten, onder toezicht van de rechter tot doel heeft (art. 16).

²¹ Art. 15, wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen.

Om de procedure te kunnen openen moet aan de volgende voorwaarden voldaan zijn (art. 23):

- de continuïteit van de onderneming moet, onmiddellijk of op termijn, bedreigd zijn en er moet een verzoekschrift neergelegd zijn;
- wanneer de schuldenaar een rechtspersoon is, dan wordt de continuïteit van de onderneming zeker bedreigd als het netto-actief, door de verliezen, gedaald is tot minder dan de helft van het maatschappelijk kapitaal;
- wanneer de schuldenaar minder dan drie jaren tevoren reeds het openen van een gerechtelijke reorganisatie heeft aangevraagd en verkregen, dan kan nu alleen een gerechtelijke reorganisatie worden aangevraagd die de overdracht, onder gerechtelijk gezag, van het geheel of een gedeelte van de onderneming tot doel heeft;
- zelfs wanneer de onderneming in een staat van faillissement verkeert, kan de gerechtelijke reorganisatie geopend of voortgezet worden.

De gerechtelijke reorganisatieprocedure verschaft de schuldenaar een opschorting met het oog op (art. 16):

- ofwel het bewerkstelligen van een minnelijk akkoord (gerechtelijke reorganisatie door een minnelijk akkoord);
- ofwel het verkrijgen van het akkoord van de schuldeisers over een reorganisatieplan (gerechtelijke reorganisatie door een collectief akkoord);
- ofwel de overdracht onder gerechtelijk gezag toe te staan, aan één of meerdere derden, van het geheel of een gedeelte van de onderneming of haar activiteiten (gerechtelijke reorganisatie door overdracht onder gerechtelijk gezag).

Het is mogelijk dat het verzoek voor elke activiteit of elk gedeelte van een activiteit van de onderneming een eigen doel voor ogen heeft. Verder kan de schuldenaar op elk ogenblik tijdens de opschorting aan de rechtbank vragen om het doel van de procedure te wijzigen (art. 39 WCO). Zo kan hij, wanneer de procedure van de gerechtelijke reorganisatie aangevraagd heeft om een minnelijk akkoord te verkrijgen en dit niet verwezenlijkbaar lijkt, vragen dat de procedure wordt voortgezet om een reorganisatieplan voor te stellen of om toe te stemmen in een overdracht, onder gerechtelijk gezag, van een geheel of een gedeelte van de onderneming of van haar activiteiten. Een andere mogelijkheid is dat de schuldenaar de rechtbank vraagt om, wanneer hij een procedure van gerechtelijke reorganisatie heeft aangevraagd om een

reorganisatieplan voor te stellen en dit niet uitvoerbaar lijkt, in te stemmen met een overdracht, onder gerechtelijk gezag van het geheel of een gedeelte van zijn onderneming of van haar activiteiten.

De kamers voor handelsonderzoek zijn vooral belangrijk bij de gerechtelijke reorganisatieprocedure. Zoals eerder gezegd, wordt er aan de hand van de handelsonderzoeken nagegaan of de ondernemingen in tijdelijke moeilijkheden gered kunnen worden. De handelsonderzoeken zijn erop gericht te onderzoeken of de ondernemingen in moeilijkheden beroep kunnen doen op de gerechtelijke reorganisatie om hun onderneming te redden. Maar zoals eerder vermeld is de rol van de kamer voor handelsonderzoek hierin toch beperkt, omdat er zelden of nooit gedagvaard wordt met het oog op het verkrijgen van de gerechtelijke reorganisatie.

A. Gerechtelijke reorganisatie door middel van een minnelijk akkoord

In artikel 48 van de WCO wordt het eerste mogelijke doel van de gerechtelijke reorganisatie besproken. De schuldenaar probeert een akkoord af te sluiten met alle, met twee of met meerdere schuldeisers. Dit gebeurt onder toezicht van de gedelegeerd rechter en de eventueel aangestelde gerechtsmandataris. Het afgesloten akkoord is enkel bindend voor de deelnemende partijen. Wanneer het akkoord afgesloten is, zal de rechtbank het akkoord vaststellen en de procedure afsluiten.

B. Gerechtelijke reorganisatie door middel van een collectief akkoord

Het tweede mogelijke doel van de gerechtelijke reorganisatie, het collectief akkoord, wordt besproken in de artikels 44 tot 58. Bij dit doel wil de schuldenaar het akkoord over een reorganisatieplan krijgen van de schuldeisers. Hiertoe werkt de schuldenaar een reorganisatieplan uit, wat bestaat uit een beschrijvend en een bepalend gedeelte. Indien er een gerechtsmandataris aangesteld werd, wordt de schuldenaar bij het opstellen van het reorganisatieplan bijgestaan door de gerechtsmandataris.

In het beschrijvende deel van het reorganisatieplan wordt o.a. de staat van de onderneming, de moeilijkheden die ze ondervindt en de middelen waarmee zij deze

moeilijkheden wil verhelpen, beschreven. Ook bevat het een beschrijving van hoe de schuldenaar de rentabiliteit van zijn onderneming zal herstellen. Het bepalende deel bevat de maatregelen om de schuldeisers te voldoen. Ook wordt hier melding gemaakt van de voorgestelde betalingstermijnen en de verminderingen op de schuldvorderingen in de opschorting, in kapitaal en interesten. Het plan kan ook een evaluatie maken van de gevolgen die de goedkeuring van het plan met zich meebrengt voor de betrokken schuldeisers. Het plan kan ook voorzien in de vrijwillige overdracht van het geheel of een gedeelte van de onderneming of van haar activiteiten. In tegenstelling tot bij de wet op het gerechtelijk akkoord schrijft de WCO voor dat er ook een sociaal luik moet zijn in het reorganisatieplan wanneer de continuïteit van de onderneming een vermindering van de loonmassa vereist. Dit sociale luik kan eventueel ontslagen bevatten. Voor de uitwerking van dit sociale gedeelte moeten de vertegenwoordigers van het personeel gehoord worden.

Op een door de rechtbank bepaalde zitting kunnen de schuldeisers, ofwel schriftelijk, ofwel mondeling, hun opmerkingen omtrent het voorgestelde plan bekend maken. Nadien wordt overgegaan tot de stemming van het plan. Wanneer de meerderheid van de schuldeisers voor het plan stemmen, wordt het reorganisatieplan goedgekeurd. Daarna moet de rechtbank van koophandel beslissen of ze het reorganisatieplan homologeert en de reorganisatieprocedure afsluit. De homologatie maakt dit plan bindend voor alle schuldeisers in de opschorting en wanneer het plan volledig uitgevoerd is, zal de schuldenaar, tenzij het plan dit anders bepaalt, geheel en definitief bevrijd worden van alle schuldvorderingen die erin voorkomen.

C. Gerechtelijke reorganisatie door middel van de overdracht onder gerechtelijk gezag

Het laatste mogelijke doel, de overdracht onder gerechtelijk gezag van het geheel of van een gedeelte van de onderneming of van haar activiteiten, wordt besproken in artikel 59 tot 70.

Het vonnis dat de overdracht onder gerechtelijk gezag beveelt, duidt een gerechtsmandataris aan die wordt belast met het organiseren en het realiseren van de overdracht, wat gebeurt in naam en voor rekening van de schuldenaar. De taak van de gerechtsmandataris bestaat hier uit de organisatie en het verrichten van de door de

rechtbank bevolen overdracht door middel van de verkoop of de overdracht van de roerende of onroerende activa die noodzakelijk of nuttig zijn voor het behoud van het geheel of een deel van de economische activiteit van de onderneming.

HOOFDSTUK 3: DOEL VAN DE KAMERS VOOR HANDELSONDERZOEK

Als we eerst kijken naar de redenen waarom de wetgever de kamers voor handelsonderzoek ingericht heeft, zien we dat hij hoofdzakelijk twee redenen had²². Enerzijds wou de wetgever het aantal faillissementen beperken. Dit omdat de sociale en de economische gevolgen van een faillissement enorm nadelig zijn en dit ten stelligste vermeden dient te worden (zoals reeds aangegeven is in hoofdstuk 1). Anderzijds wou de wetgever alle concurrentieverstorende of oneerlijke elementen in het maatschappelijk verkeer weren.

Wanneer we kijken naar het specifieke doel van de kamer voor handelsonderzoek dienen we te kijken naar de WCO. In artikel 12 van de WCO wordt de taak van de kamers voor handelsonderzoek beschreven als volgt: *“De kamers voor handelsonderzoek bedoeld in artikel 84, derde lid, van het Gerechtelijk Wetboek volgen de toestand van de schuldenaren in moeilijkheden om de continuïteit van hun onderneming of hun activiteiten te bewerkstelligen en de bescherming van de rechten van de schuldeisers te verzekeren”*.

Het eerste doel van de kamer voor handelsonderzoek is het opsporen van ondernemingen in moeilijkheden. Hierbij wordt de kamer bijgestaan door de griffie. De griffie verzamelt gegevens van de onderneming. Na de gegevensverzameling worden de dossiers door de kamer voor handelsonderzoek onderzocht en gaat men hier na of de economische leefbaarheid van de onderneming niet wordt bedreigd. Door middel van dit onderzoek kan men ondernemingen in moeilijkheden opsporen. In deel II wordt uitgebreid uitgelegd hoe de gegevens verzameld worden en hoe de dossiers onderzocht worden.

²² Rechtbank van koophandel Dendermonde. (z.d.) *Handelsonderzoek*. Opgevraagd op 29 oktober, 2009, via http://www.juridat.be/rechtbank_koophandel/dendermonde/index2.htm.

Het tweede doel bestaat erin de ondernemingen die na onderzoek beschouwd worden als ondernemingen in moeilijkheden, bewust te maken van hun precaire financiële situatie. De kamer voor handelsonderzoek dient de ondernemer met andere woorden bewust te maken van de problemen waarin zijn onderneming verkeert en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. Om het met de woorden van de bevoorrechte getuige van Dendermonde te verklaren: "*de rechter/verslaggever moet een signaal geven aan de ondernemer dat zijn onderneming ziek is en dat ze medicatie nodig heeft*". Hiertoe maakt de rechter/verslaggever een inventaris op van de moeilijkheden waarin de onderneming verkeert.

Het derde doel van de kamer voor handelsonderzoek is de onderneming ertoe aan te zetten gepast te reageren op deze moeilijkheden met het oog op het herstel en het behoud van de onderneming of van zijn activiteiten. Hiertoe maakt de kamer voor handelsonderzoek de ondernemer duidelijk welke de mogelijke maatregelen zijn die genomen kunnen worden om de onderneming te redden. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de rechter/verslaggever geen advies mag geven. Dit wil zeggen dat hij de ondernemer wel mag wijzen op welke mogelijkheden hij heeft, maar dat hij niet kan zeggen welke de beste mogelijkheden zijn voor het oplossen van de situatie waarin zijn onderneming zich bevindt. Hierbij dient de rechter/verslaggever ook de belangen van de verschillende schuldeisers in acht te nemen.

Samengevat hebben de kamers voor handelsonderzoek dus een drieledig doel:

1. Het opsporen van ondernemingen in moeilijkheden;
2. Deze ondernemingen bewust maken van de situatie waarin ze verkeren;
3. De ondernemingen aanzetten tot het nemen van de gepaste maatregelen met het oog op het herstel en het behoud van de onderneming of van zijn activiteiten.

We kunnen dus stellen dat de kamers voor handelsonderzoek een preventieopdracht vervullen. Door de ondernemingen in moeilijkheden op te sporen, ze bewust te maken van hun situatie, ze aan te zetten tot het nemen van gepaste maatregelen en door ze op te volgen proberen de kamers voor handelsonderzoek faillissementen te vermijden.

Tot slot van dit hoofdstuk dient ook vermeld te worden dat de kamer voor handelsonderzoek een bijkomende controletaak vervult in het kader van de wet van 2 juni 2006 tot wijziging van het wetboek van vennootschappen teneinde de

vereffeningsprocedure te verbeteren. De vereffenaar dient, vooraleer de vereffening afgesloten wordt, het plan voor de verdeling van de activa onder de verschillende schuldeisers voor te leggen voor akkoord aan de rechtbank van koophandel van het arrondissement waarbinnen de vennootschap haar zetel heeft²³. Daarenboven moet de rechtbank (op basis van de jaarlijkse staat die de vereffenaar moet opsturen naar de griffie) nagaan of de vereffenaar zijn taken naar behoren vervult. Ook hier is er geen wettelijke regeling hoe de kamer voor handelonderzoek deze taak dient te vervullen.

Daar het handelonderzoek de belangrijkste taak van de kamer voor handelonderzoek is, en omdat de taak omtrent de vereffening enkel door de bevoorrechte getuige te Mechelen aangehaald is, zal ik mij in het verdere verloop van deze eindverhandeling toespitsen op het handelonderzoek als taak van de kamer voor handelonderzoek.

HOOFDSTUK 4: ACTOREN VAN DE KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK

Wanneer we kijken wie de verschillende actoren van de kamer voor handelonderzoek zijn kunnen we er drie onderscheiden; namelijk de griffie, de rechter/verslaggever en de procureur des Konings.

4.1 Griffie

De griffie heeft als taak het verzamelen van gegevens en de verzamelde gegevens te bundelen in het onderzoeksdossier.

De gegevens die de griffie verzamelt zijn eerst en vooral de wettelijke 'knipperlichten'. Deze worden bepaald in art. 8, 9 en 10 van de WCO en zijn de volgende:

- Vonnissen bij verstek;
- Vonnissen inzake niet-betwiste facturen;
- Vonnissen waarbij handelshuurovereenkomst wordt ontbonden;
- Vonnissen waarbij een einde wordt gesteld aan het beheer van de handelszaak;
- Vonnissen van beslagleggingen;
- Verschuldigde RSZ;

²³ Artikel 190 §1 lid 3 W.Venn.

- Verschuldigde BTW, bedrijfsvoorheffing of belastingen ;
- Protesten inzake wisselbrieven.

Naast deze wettelijke 'knipperlichten' wordt er ook nog andere informatie verzameld, waaronder de jaarrekening. De knipperlichten zullen verder toegelicht worden in deel II.

4.2 Rechter/verslaggever

In de WCO vinden we in artikel 12, §1, lid 2 dat het onderzoek binnen de kamer voor handelonderzoek toevertrouwd wordt aan hetzij een rechter in de rechtbank, met uitzondering van de voorzitter, hetzij een rechter in handelszaken.

Onder een rechter in de rechtbank verstaan we een professionele rechter en een rechter in handelszaken is een niet-professionele rechter die over een grondige kennis van de bedrijfswereld beschikt en is dus tegelijk rechter en ondernemer²⁴. Dit heeft als voordeel dat de rechter in handelszaken door zijn professionele achtergrond de situatie van de onderneming in moeilijkheden heel goed kan inschatten. Uit het veldonderzoek is gebleken dat het onderzoek voornamelijk toegewezen wordt aan rechters in handelszaken.

Wanneer een handelsdossier door de griffie aangemaakt is, wordt het overgemaakt aan de kamer voor handelonderzoek. Hier wordt nagegaan of de dossiers verder behandeld dienen te worden. De dossiers die verder behandeld zullen worden, worden meestal verdeeld onder de verschillende rechters in handelszaken of beroepsrechters. Deze treedt in het dossier op als rechter/verslaggever. Over de exacte werking, meer uitleg in deel II.

De taak van de rechter/verslaggever bestaat erin het feitelijke onderzoek van de onderneming in moeilijkheden uit te voeren. Hiertoe kan hij o.a. ondernemers oproepen en eventueel ter plaatse gaan, om meer inlichtingen te verkrijgen omtrent de financiële situatie, om deze te analyseren en op te volgen. Ook dient hij een verslag op te maken

²⁴ Federale overheidsdienst Justitie. (2009). *Het handelonderzoek*. Opgevraagd op 28 oktober, 2009, via http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/23.pdf.

na het onderzoek waarin hij zijn conclusies meedeelt aan de kamer voor handelsonderzoek.

4.3 Procureur des Konings

Wanneer een dossier behandeld is, wordt het doorgestuurd naar de procureur des Konings, welke dan kan beslissen om de onderneming in kwestie te dagvaarden. Dit kan hij doen met het oog op faillissement. Ook wordt een dossier naar de procureur des Konings doorgestuurd wanneer een onderneming niet reageert op de oproepingen die gedaan worden door de rechter/verslaggever. Deze verzending gebeurt met het oog op faillissement van de vennootschap die de procureur des Konings kan vorderen. Hierbij moet wel gewag gemaakt worden van het feit dat de procureur niet dagvaardt in elk dossier dat hij doorgestuurd krijgt. Zo kan de kamer voor handelsonderzoek bijvoorbeeld besluiten dat de onderneming voldoet aan de faillissementsvoorwaarden, maar dat de procureur des Konings toch beslist de onderneming niet te dagvaarden met het oog op het faillissement. De beslissing tot dagvaarding ligt dus bij de procureur des Konings.

HOOFDSTUK 5: BEKENDHEID KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK

Tot slot van het eerste deel heb ik een enquête gedaan onder bedrijven in Vlaanderen, om na te gaan in welke mate de kamer voor handelsonderzoek bekend is in het bedrijfsleven. De vragen die in de enquête gevraagd werden, vindt u in bijlage twee.

In totaal heb ik 400 bedrijven gemaïld met het verzoek om deze enquête in te vullen. Na het verwerken van de resultaten heb ik 44 bruikbare respondenten. Ik heb getracht zo veel mogelijk bedrijven te contacteren van verschillende grootte. In de resultaten zijn dan ook zowel natuurlijke personen, als BVBA's, als NV's vertegenwoordigd.

Uit mijn onderzoek blijkt dat slechts 18% van de ondervraagde ondernemingen/natuurlijke personen al ooit van de kamer voor handelsonderzoek gehoord had. De overige 82% kenden de kamer voor handelsonderzoek niet. Na enige uitleg over het doel van de kamer voor handelsonderzoek bleek dat de overgrote meerderheid, namelijk 84%, dit een nuttig orgaan vindt. Redenen waarom de

respondenten dit een nuttig orgaan vinden zijn onder andere omdat faillissementen zo vermeden kunnen worden (voornaamste reden), omdat consumenten en andere bedrijven dan beschermd worden tegen handel met bedrijven in moeilijkheden en omdat ze dan advies kunnen krijgen van externen om hun moeilijkheden te overbruggen. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat de rechter/verslaggever geen advies mag geven aan de schuldenaar die opgeroepen wordt.

De overige 16% van de respondenten deelden deze mening niet. Redenen hiervoor zijn onder andere dat ze vinden dat de kamer voor handelsonderzoek te laat komt (banken tonen eerder aan dat er moeilijkheden zijn wanneer ze geen krediet meer verlenen), dat de staat de ondernemingen teveel controleert (en hiermee nog een extra middel vindt) en dat derden niet weten hoe het er in de verschillende sectoren aan toe gaat. Dit laatste argument werd echter ook door enkele bevoorrechte getuigen uit de verschillende kamers voor handelsonderzoek aangehaald. In sommige rechtbanken probeert men hier rekening mee te houden. Zo is er bijvoorbeeld binnen de kamer voor handelsonderzoek van Tongeren een handelsrechter die thuis is in de transportsector. Hij houdt zich dan ook voornamelijk bezig met dossiers van ondernemingen in de transportsector. Verschillende andere bevoorrechte getuigen haalden aan dat dit een verbeterpunt is voor de toekomst. Zo wil men handelsrechters die zich voornamelijk bezighouden met een sector waar ze goed in thuis zijn, om zo geen onrealistische conclusies te trekken.

Tenslotte werd er bij de respondenten ook gepolst of ze zouden ingaan op een oproeping. Hieruit bleek dat slechts de helft (50%) van de ondervraagde ondernemingen/natuurlijke personen zeker was dat hij zou ingaan op de oproeping van de kamer voor handelsonderzoek. Redenen hiervoor zijn onder andere om advies en raad omtrent oplossingen in te winnen, om te weten welke problemen er zijn ontdekt binnen de onderneming (indien men nog geen weet had van moeilijkheden) en tenslotte omdat het verplicht was. Ondernemingen/natuurlijke personen denken vaak dat ze verplicht zijn om in te gaan op een oproeping van de kamer voor handelsonderzoek. De reden hiervoor is omdat de kamer voor handelsonderzoek actief is vanuit de rechtbank van koophandel. Echter moet hier opgemerkt worden dat een onderneming niet verplicht is om in te gaan op de oproeping van de kamer voor handelsonderzoek. Door verschillende bevoorrechte getuigen werd ook aangehaald dat ze beseffen dat vele ondernemingen enkel verschijnen omdat ze denken dat ze hiertoe verplicht zijn. Hierbij werd vermeld dat dit de reden is waarom de griffie de informatiebrochure omtrent de kamer voor handelsonderzoek, die

gemaakt is door de overheid, niet mee verstuurt bij de oproepingsbrief. Hierin staat echter expliciet vermeld dat de onderneming niet verplicht is om zich aan te melden op de zitting waarvoor ze opgeroepen is. Deze brochure vermeld²⁵: "*Indien u niet verschijnt of beslist geen gevolg te geven aan de mogelijkheden die het handelsonderzoek u biedt, kan dit leiden tot een heuse gemiste kans op het welslagen voor uw onderneming.*". Sommige bevoorrechte getuigen haalden aan dat de verschijningsgraad in hun arrondissement reeds laag was, en dat dit nog veel lager zou zijn wanneer ondernemingen weten dat ze niet verplicht zijn om gevolg te geven aan de oproeping. De dossiers worden naar de procureur des Konings gestuurd met het oog op een faillissementsdagvaarding wanneer er een aantal keer geen gevolg gegeven wordt aan de oproeping (zie deel II voor meer informatie hierover), maar deze kan de schuldenaar enkel dagvaarden wanneer er aan de faillissementsvoorwaarden voldaan is. Hieruit volgt dus dat de kamers voor handelsonderzoek dus geen enkel drukkingsmiddel hebben om de schuldenaars te verplichten gevolg te geven aan de oproeping.

Redenen die aangehaald werden door respondenten die niet zouden ingaan op een oproeping (14%) zijn voornamelijk dat ze de problemen zelf zouden oplossen of dat ze elders te rade zouden gaan indien ze moeilijkheden vaststelden. Daarnaast werd er door enkele bevoorrechte getuigen vermeld dat ondernemers ook terughoudender zijn omdat ze in de kamer voor handelsonderzoek terecht komen bij 'gelijken', namelijk de handelsrechters (met andere woorden: andere ondernemers). Anderzijds is het feit dat je als ondernemer te maken krijgt met een 'gelijke' ook een grote troef, omdat zij uit hun ervaring in het bedrijfsleven kunnen putten. De overige 36% van de respondenten twijfelden over het feit of ze gevolg zouden geven aan de oproeping.

Tenslotte stelden sommige respondenten dat, wanneer ze vrijwillig gebruik zouden kunnen maken van de diensten van de kamer voor handelsonderzoek, dit zeker zouden doen om zo raad te kunnen inwinnen indien er problemen zijn binnen de onderneming.

²⁵ Federale overheidsdienst Justitie. (2009). *Het handelsonderzoek*. Opgevraagd op 28 oktober, 2009, via http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/23.pdf

DEEL II: WERKING KAMER VOOR HANDELSONDERZOEK

Voor de uitwerking van dit deel heb ik een veldonderzoek uitgevoerd. Ik heb dit onderzoek verricht onder alle Vlaamse rechtbanken van Koophandel. In bijlage drie vindt u een lijst met alle bevoorrechte getuigen. In bijlage vier vindt u de vragenlijst welke gebruikt is tijdens dit onderzoek.

Het handelsonderzoek kan opgesplitst worden in twee delen, namelijk:

- De gegevensverzameling;
- Het eigenlijke handelsonderzoek.

Uit het veldonderzoek is gebleken dat onder andere de samenstelling en de werking zeer verschillend is in de verschillende rechtbanken. Op de verschillen tussen de verschillende rechtbanken van koophandel zal later verder ingegaan worden.

HOOFDSTUK 1: GEGEVENSVERZAMELING

De eerste fase in het handelsonderzoek is het verzamelen van gegevens waarop de rechter/verslaggever zijn onderzoek baseert. De griffie van de rechtbank van koophandel in het arrondissement waarin de schuldenaar zijn hoofdinrichting (voor een natuurlijke personen) of zijn maatschappelijke zetel (voor een rechtspersoon) van de vennootschap heeft, verzamelt deze gegevens. Uit het veldonderzoek is gebleken dat hier een eerste twistpunt heerst. Een bevoorrechte getuige van de rechtbank van koophandel te Kortrijk haalde aan dat er onduidelijkheid bestaat op de verschillende griffies omtrent de te gebruiken vestiging van de ondernemingen. Er zijn griffies die gegevens verzamelen van ondernemingen die hun hoofdinrichting of maatschappelijke zetel hebben in hun arrondissement, en anderen verzamelen gegevens van ondernemingen die een exploitatiezetel hebben in hun arrondissement.

Opgemerkt dient te worden dat de gegevensverzameling niet stopt van zodra er een onderzoek is ingesteld. Het handelsdossier kan op elk moment aangepast worden. Dit is één van de redenen waarom handelsdossiers op de rechtbank van koophandel dienen te blijven. Een andere reden hiervoor is een sleutelkenmerk van het handelsonderzoek, met name de discretie. De enige personen die de gegevens kunnen inkijken zijn de

rechters/verslaggevers, de griffie, de procureur des Konings en de betrokken ondernemer.

1.1 Knipperlichten

De gegevens die verzameld worden door de griffie zijn zogenaamde 'knipperlichten'. De knipperlichten zijn gegevens die er op wijzen dat een onderneming in financiële moeilijkheden verkeert, waardoor de continuïteit van de onderneming in gevaar kan worden gebracht. Er bestaan twee categorieën van knipperlichten, namelijk de wettelijke knipperlichten en de andere knipperlichten.

1.1.1 Wettelijke knipperlichten

De wettelijke knipperlichten zijn de knipperlichten die expliciet in de WCO voorgeschreven zijn en is informatie die de griffie automatisch doorgezonden krijgt. Deze staan vermeld in artikels 8 tot 12 van de WCO en zijn de volgende:

A. protesten inzake wisselbrieven en orderbriefjes

Uiterlijk de tiende dag van elke maand dient de rechtbank van koophandel een lijst te ontvangen van de centrale depositaris, waarop alle geaccepteerde wisselbrieven en orderbriefjes staan waarvan de betaling nog niet werd vastgesteld of meegedeeld.

Wisselbrieven zijn een van de middelen om betalingsuitstel te verlenen. Hierdoor is het niet betalen van een wisselbrief een zeer belangrijke indicatie van financiële moeilijkheden binnen een onderneming. Dit blijkt niet alleen uit de verklaringen van de bevoorrechte getuigen, maar wordt ook gesteund door een onderzoek van Graydon Belgium NV²⁶. Dit onderzoek toont aan dat in 2008 7,42% van de bedrijven met protesten inzake wisselbrieven failliet gingen. Wel moet bij dit knipperlicht opgemerkt worden dat het aantal wisselbrieven die in omloop zijn daalt. Uit hetzelfde onderzoek van

²⁶ Studiedienst Graydon Belgium NV i.s.m. U.R.H.B (2009). *Gezondheidsbarometer van de Belgische ondernemingen*. Opgevraagd op 10 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be>

Graydon Belgium NV blijkt dat in 2003 nog 0,60% van de ondernemingen te maken had met protesten inzake wisselbrieven en dat dit percentage gezakt is tot 0,36% in 2008.

B. Vonnissen

Het knipperlicht vonnissen beslaat veroordeelde verstekvonnissen, vonnissen op tegenspraak uitgesproken tegen kooplieden die de gevorderde hoofdsom niet hebben betwist en vonnissen waarbij een handelshuurovereenkomst wordt ontbonden ten laste van de huurder.

Veroordeelde verstekvonnissen wijzen niet onmiddellijk op financiële moeilijkheden, daar het niet verschijnen van de schuldenaar ook andere redenen kan hebben dan financiële moeilijkheden.

In het geval van vonnissen op tegenspraak uitgesproken tegen kooplieden die de gevorderde hoofdsom niet hebben betwist, dient de schuldenaar de hoofdsom (die hij niet betwist) te betalen. Wanneer hij deze hoofdsom niet betaalt, wijst dit op het feit dat de schuldenaar in betalingsmoeilijkheden verkeert.

De vonnissen waarbij een handelshuurovereenkomst wordt ontbonden ten laste van de huurder zijn vonnissen waarbij een door de huurder gevraagde hernieuwing wordt geweigerd of waarbij een einde wordt gesteld aan het beheer van een handelszaak.

C. Verschuldigde sociale zekerheidsbijdragen, B.T.W. of bedrijfsvoorheffing

Overeenkomstig artikel 10 dient de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, uiterlijk een maand na het verstrijken van elk kwartaal, een lijst door te zenden aan de griffie van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen zij hun hoofdinrichting of hun zetel van de vennootschap hebben, waarop de schuldenaars (en het bedrag) vernoemd staan die reeds twee kwartalen de verschuldigde sociale zekerheidsbijdragen niet meer betaald hebben. Het is ook mogelijk dat de R.S.Z. een brief stuurt naar de rechtbank van koophandel om te melden dat een onderneming een zeer grote openstaande schuld

heeft, en waarin ze de kamer voor handelsonderzoek aanmaakt een onderzoek te openen naar de onderneming.

Tevens vermeld dit artikel dat de administratie van financiën, binnen de zelfde termijn, een lijst dient te verzenden naar de griffie van de rechtbank van het rechtsgebied waarin zij hun hoofdinrichting of hun zetel van de vennootschap hebben. Op deze lijst staan de schuldenaars (en het bedrag) vermeld die reeds twee kwartalen de verschuldigde B.T.W. of bedrijfsvoorheffing niet meer betaald hebben.

Uit de interviews met de bevoorrechte getuigen en uit het eerder vernoemde onderzoek van Graydon Belgium NV, wordt dit knipperlicht als een belangrijk knipperlicht bestempeld. Zo zou één bedrijf op 12 waarbij dit knipperlicht vastgesteld wordt, later failliet gaan. Opvallend is wel dat steeds minder bedrijven drager zijn van dit signaal, zo waren er in 2003 nog 1.251 bedrijven met dit knipperlicht en in 2008 slechts 253 bedrijven.

In het eerste amendement van het wetsvoorstel betreffende de continuïteit van ondernemingen wordt vermeld dat de wetgever het aantal wettelijke knipperlichten niet wou verhogen²⁷. De reden die hiervoor aangehaald wordt, is dat wanneer men teveel instanties oplegt om gegevens door te sturen, het niet meer productief werkt.

1.1.2 Andere knipperlichten

Zoals eerder vermeld beschikken de kamers voor handelsonderzoek niet alleen over de wettelijke informatie, ze verkrijgen ook informatie over de financiële gezondheidstoestand van de ondernemingen via andere middelen. Deze informatie wordt ook verzameld door de griffie, gebruikt bij het handelsonderzoek en bevat:

- De jaarrekening;
- Beslagberichten;
- Een uitprint van de gegevens bij de kruispuntbank van ondernemingen;
- Het handelsrapport van Graydon;
- Andere informatie

²⁷ Document 52 0160/002, Wetsvoorstel betreffende de continuïteit van ondernemingen – Amendement, (2008), Opgevraagd op 10 september, 2009, via, <http://www.dekamer.be>.

A. Jaarrekening

Daar de jaarrekening een zeer belangrijke bron van informatie is, wordt deze ook verzameld door de griffie. De jaarrekening dient, in overeenkomst met artikel 98 van het Wetboek Vennootschappen, elk jaar neergelegd te worden bij de Nationale Bank van België (NBB). Het niet neerleggen van de jaarrekening wijst in veel gevallen op moeilijkheden binnen het bedrijf. Enkele mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat de onderneming niet meer in de mogelijkheid verkeert om de boekhouding te voeren, of omdat de onderneming niet bereid is haar situatie bekend te maken aan het publiek. Uit het voornoemde onderzoek van Graydon Belgium NV blijkt dat dit knipperlicht zeer belangrijk is, daar door 44,3% van de falende ondernemingen geen jaarrekening voorgelegd kan worden die jonger was dan vierentwintig maanden. Uit de interviews met de verschillende bevoorrechte getuigen blijkt ook dat aan dit knipperlicht bijzonder veel aandacht geschonken wordt. Opgemerkt dient te worden dat de handelswijze omtrent de niet-neerlegging van de jaarrekening verschilt naargelang de rechtbanken. Er zijn rechtbanken (onder andere de rechtbank van koophandel te Turnhout) waar de kamer voor handelsonderzoek de griffie voorschrijft de onderneming in kwestie een aanmaning te sturen om de jaarrekening alsnog neer te leggen. Als er dan geen gehoor gegeven wordt door de onderneming, wordt het dossier van de betrokken onderneming doorgezonden naar de procureur des Konings, welke kan dagvaarden met het oog op ontbinding van de onderneming (in overeenstemming met artikel 182§1 van het Wetboek Vennootschapsrecht). Andere rechtbanken (zoals de rechtbank van koophandel te Dendermonde) verzenden het dossier van de onderneming onmiddellijk naar de procureur des Konings wanneer er reeds drie jaar geen jaarrekening neergelegd werd. Zij hebben uit ervaring geleerd dat het niet neerleggen van de jaarrekening gedurende twee jaar reeds wijst op problemen en sturen daarom onmiddellijk het dossier door wanneer er drie jaar geen jaarrekening neergelegd wordt.

Verder is de jaarrekening een zeer belangrijk middel bij het handelsonderzoek. Zo is een andere belangrijke indicatie die wijst op moeilijkheden, welke afgeleid kan worden uit de jaarrekening, een negatief eigen vermogen. Dit negatief eigen vermogen wil dus zeggen dat de buffer er niet meer is om de liquidatieverliezen van de activa en de niet op de balans voorkomende verplichten op te vangen. Met als gevolg dat de schuldeisers een groot deel van hun schuldvorderingen zullen verliezen. Dit vormt dan ook een zeer belangrijk knipperlicht.

Aan de hand van de jaarrekening kan men ook een ratioanalyse doen. Door middel van deze ratioanalyse krijgt men een beeld van de financiële toestand van de onderneming. De financiële toestand van de onderneming wordt dan gemeten op basis van onder andere de liquiditeit, de solvabiliteit en de rentabiliteit. Een liquiditeitsprobleem is er wanneer de middelen die er zijn om korte termijn schulden te betalen, niet voldoende zijn. Bij een solvabiliteitsonderzoek gaat men na of de onderneming in staat is de verplichtingen die voortkomen uit aangegane schulden kan voldoen. Aan de hand van de rentabiliteitsratio's onderzoekt men de winstcapaciteit van de onderneming.

Na de financiële analyse van de jaarrekening kan men ook besluiten of er sprake is van de volgende factoren (die ook wijzen op financiële moeilijkheden): verlies van de helft van het maatschappelijk kapitaal, een daling van het netto-actief tot onder het minimum kapitaal, het verlies van het volledige maatschappelijk kapitaal, overgedragen verlies en/of twee opeenvolgende jaren verlies.

Ook wordt er gekeken of de alarmprocedure (artikel 633-634 W. Venn. Voor de NV en artikel 332-333 W. Venn. Voor de BVBA) van toepassing is voor de onderneming. Dit houdt in dat het netto-actief minder dan één vierde of de helft van het kapitaal bedraagt.

B. Beslagberichten

De beslagberichten vormen een ander belangrijk knipperlicht. Overeenkomstig artikel 1390septies Ger. W., wordt er een afschrift gestuurd naar de griffie van de rechtbank van koophandel van elk beslag dat gelegd wordt ten aanzien van roerende of onroerende goederen. Dit knipperlicht is dus niet voorgeschreven door de WCO, maar wel door een andere wet, waardoor de beslagberichten beschouwd kunnen worden als een 'quasi-wettelijk' knipperlicht.

In vele kamers voor handelonderzoek wordt dit als een zeer belangrijk knipperlicht aanschouwd.

C. Kruispuntbank van ondernemingen (KBO)

Dit is een databank welke opgericht is door de FOD Economie, waarin alle identificatiegegevens van ondernemingen zijn opgenomen. De gegevens waarover men beschikt zijn afkomstig van het rijksregister van rechtspersonen, het handelsregister, de BTW-administratie en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid. De griffie van de rechtbank van koophandel kan informatie uit deze databank halen. De KBO omvat de volgende gegevens van ondernemingen²⁸:

- Ondernemingsnummer en vestigingseenheidsnummers;
- Naam van de onderneming;
- Rechtsvorm;
- Adressen van de maatschappelijke zetel en van eventuele vestigingseenheden in België;
- Rechtstoestand;
- Oprichtings- en stopzettingsdatum van de onderneming of de vestigingseenheid;
- Identificatiegegevens van de oprichters, mandatarissen en lasthebbers van de onderneming;
- De economische activiteit die de onderneming uitoefent;
- Overige basisidentificatiegegevens;
- Toelatingen en vergunningen waarover de onderneming beschikt;
- Verwijzingen naar:
 - o Stukken van de rechtspersonen neergelegd bij de griffies van de rechtbanken;
 - o Jaarrekeningen en balansen neergelegd bij de NBB.

D. Handelsrapport van Graydon

Een zeer belangrijke bron van informatie voor de kamers voor handelsonderzoek is het handelsrapport van Graydon. Graydon Belgium NV bezit een databank waarin zich nauwkeurige informatie bevindt over elke entiteit in België. Deze entiteiten zijn niet alleen vennootschappen, maar ook eenmanszaken, vzw's, OCMW's, gemeentebesturen... Graydon Belgium update deze databank zeer nauwkeurig aan de hand van 'officiële'

²⁸ Federale overheidsdienst Economie. (2009). *Kruispuntbank ondernemingen*. Opgehaald op 9 december, 2009, via: <http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/KBO>.

bronnen (met name de Nationale Bank van België voor de jaarrekeningen, het Belgisch Staatsblad, de verschillende ministeries, oprichtingsaktes,...). Daarnaast verzamelt Graydon ook andere gegevens om zijn databank uiterst up-to-date te houden. Deze informatie wordt verzameld aan de hand van enquêtes, kranten, rechtstreekse gegevensverzameling bij bedrijven, rechtstreeks contact met diverse instanties,... Zo heeft men nauwe contacten met de rechtbanken. Naargelang de rechtbank zijn er ter plaatse personen aanwezig die bijvoorbeeld faillissementen of een dagvaarding met betrekking tot de RSZ zo snel mogelijk melden aan Graydon Belgium. In andere gevallen zijn er medewerkers van Graydon Belgium aanwezig in rechtbanken om deze informatie te verzamelen. Dit heeft tot doel de databank zo snel mogelijk up-to-date te maken, aangezien het geruime tijd kan duren voordat bijvoorbeeld een faillissement in het Belgisch Staatsblad verschijnt, en in sommige gevallen verschijnt het zelfs nooit.

Tijdens het gesprek met Erik Van den Broele werd duidelijk dat de oorsprong van de samenwerking tussen Graydon Belgium en de kamers voor handelonderzoek zich bevindt in 2000. De kamer voor handelonderzoek van Dendermonde ligt aan de basis van deze samenwerking. In 2000 startte een experiment waarbij de kamer voor handelonderzoek te Dendermonde gratis gebruik kon maken van de handelsrapporten van Graydon. Dit experiment was echter een groot succes en verspreidde zich als een olievlek en nu maakt elke kamer voor handelonderzoek gebruik van de handelsinformatie van Graydon Belgium. Vanuit de kamers voor handelonderzoek kan men via een online-verbinding gratis handelsrapporten opvragen om zo onderzoek te voeren naar ondernemingen in moeilijkheden. Een andere reden die aangehaald wordt voor de samenwerking met Graydon Belgium zijn de problemen die er waren vanaf 2003, toen er overgeschakeld werd van het handelsregister naar onder andere de KBO.

De informatie die men kan vinden in het handelsrapport is de volgende²⁹:

- Kredietadvies en risicoklasse

Het kredietadvies geeft de geldvolumes weer die aangewend kunnen worden op korte termijn (drie à vier maanden) om de leveranciers te betalen. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat het kredietadvies een indicator is die aantoont hoeveel vrijgemaakt kan worden om tegemoet te komen aan de leveranciers, en geen indicator die weergeeft in welke mate de onderneming effectief betaalt.

²⁹ *Voorbeeldrapport*. 8 februari 2010. Opgevraagd op 8 februari, 2010, via <http://www.graydon.be>

Hiernaast wordt ook een score berekend welke weergeeft waar de onderneming staat ten opzichte van andere ondernemingen. Wanneer een onderneming bijvoorbeeld een score heeft van 37/100 wil dit zeggen dat er 63% van de onderneming beter scoren op het kredietadvies. Dit wil echter wel niet zeggen dat een onderneming in moeilijkheden verkeert.

Bij dit kredietadvies wordt ook een basis limietbedrag berekend. Voor dit bedrag kan de onderneming voldoen aan de korte termijn schulden ten opzichte van haar leveranciers.

- Officiële gegevens

Hieronder vindt de gebruiker algemene gegevens van de onderneming, waaronder de ondernemingsnummer, het rechtspersonenregister waartoe men behoort, of de onderneming BTW-plichtig is, onder welke rechtsvorm men operationeel is, telefoon- en faxnummer, website- en e-mailadres, de handelsnaam, oprichtingsdatum, RSZ-nummer, de werkgeverscategorieën en de paritaire comités.

- Historiek

In de historiek vindt men vooral berichten die afkomstig zijn uit het Belgisch Staatsblad. Zo krijgt men hier onder andere een overzicht van kapitaalwijzigingen, verplaatsingen van de maatschappelijke zetel, wijzigingen van de handelsnaam, fusies,... Men vindt in dit overzicht de datum waarop de gebeurtenis plaatsvond en het nummer van de overeenkomstige bijlage in het Belgisch Staatsblad.

- Bedrijfsleiding

Op basis van publicaties in het Belgisch Staatsblad wordt er in dit hoofdstuk een overzicht gemaakt van de mandaathouders (zowel rechtspersonen als natuurlijke personen). Ook worden in dit overzicht bestuurders opgenomen die in het verleden het mandaat van bestuurder op zich hebben genomen. In het overzicht van de mandaten wordt onder andere weergegeven sinds wanneer de rechts- of natuurlijke persoon de mandaat op zich heeft genomen, en in voorkomend geval wanneer dit mandaat beëindigd werd. Verder wordt hierbij ook de eventuele link vermeld tussen een mandaathouder en mandaten in andere ondernemingen.

Hierbij vindt u ook een overzicht van eventuele incidenten binnen het mandaat in de andere ondernemingen.

- Activiteit van de onderneming

Hierin wordt omschreven welke activiteiten de onderneming ontplooit. Dit wordt omschreven op verschillende manieren: zo wordt er opgesomd wat er in de BTW-registratie, in de RSZ-registratie en in het Belgisch Staatsblad vermeld wordt over de activiteiten van de onderneming. Hiernaast wordt er ook regelmatig aan de onderneming in kwestie gevraagd haar activiteiten te omschrijven.

- Vestigingen

In dit hoofdstuk van het handelsrapport vindt men de verschillende vestigingen van de onderneming. Het overzicht bevat de vestigingsnummer en het adres van de verschillende vestigingen. Deze gegevens worden verschaft door twee bronnen, namelijk door de KBO en door de onderneming zelf.

- Personeel

In dit hoofdstuk wordt een evolutie getoond van de belangrijkste gegevens uit de sociale balans. Zo kan men hier een evolutie terugvinden van het gemiddeld personeelsbestand en het daadwerkelijk gepresteerd aantal uren. Ook wordt er een evolutie getoond van het aantal uitzendkrachten waarop de onderneming zich beroept.

- Financiële positie

Hieronder vindt men een korte samenvatting van de belangrijkste financiële indicatoren. Zo vindt men hier onder andere het liquiditeitsratio, de solvabiliteit en de rentabiliteit van de onderneming. Hierbij wordt de evolutie van deze ratio's ook kort becommentarieerd.

Verder kan men hier ook het werkelijke maatschappelijk kapitaal, het volstorte gedeelte en eventueel bestaande hypotheke vinden. Ook vindt men hier een overzicht van de bankrelaties die er binnen het bedrijf zijn: bij welke banken is het bedrijf klant en wat zijn de IBAN- en BIC-nummers van hun rekeningen.

- Betalingsgedrag

Een van de belangrijkste onderdelen van het handelsrapport is het hoofdstuk betalingsgedrag. Als eerste punt in dit hoofdstuk wordt aangeduid of de onderneming in kwestie een procedure lopende heeft met het oog op het faillissement of met het doel van gerechtelijke reorganisatie.

Als volgt krijgt men in dit hoofdstuk een kwartaaloverzicht van de betalingservaringen van de ondernemingen. Eerst en vooral vind je in dit overzicht terug hoeveel er per kwartaal door de onderneming betaald is. Daarna vind je het percentage terug dat binnen de termijn betaald is en het percentage van de betalingen die gebeurd zijn na de vervaldag. Het percentage van de betalingen na de vervaldag wordt opgesplitst in vier categorieën, namelijk één tot dertig dagen na de vervaldag, 31 tot 60 dagen na de vervaldag, 61 tot 90 dagen na de vervaldag en tenslotte meer dan 91 dagen na de vervaldag.

Verder vindt men in dit hoofdstuk ook eventuele protesten en incassodossiers. Alsook maakt men hier melding van eventuele dagvaardingen RSZ, BTW, Fonds voor Bestaanszekerheid, Sociaal Verzekeringsfonds voor Zelfstandigen.

- Index jaarrekeningen

In dit hoofdstuk geeft men een overzicht van de neergelegde jaarrekeningen van de afgelopen jaren. Een jaarrekening dient vanuit wettelijk standpunt elk jaar steeds op dezelfde dag afgesloten te worden, binnen de zes maanden na de afsluitdatum te worden goedgekeurd door de algemene vergadering en ten laatste zeven maanden na de afsluiting ingediend te worden bij de Nationale Bank van België. Uit ervaring van zowel Graydon NV als van de andere bevoorrechte getuigen blijkt dat afwijkingen op deze regels zeer belangrijke aanwijzingen zijn van problemen binnen de onderneming.

Binnen dit hoofdstuk wordt ook, indien mogelijk, de kwaliteit van de jaarrekening vermeld, en dit op basis van het verslag van de commissaris-revisor en op de beoordeling van de jaarrekening door de NBB.

- Verbonden ondernemingen
Hier vindt men enerzijds terug welke de eventuele moedervenootschappen van de onderneming in kwestie is. Hierbij wordt ook vermeld hoeveel procent van de aandelen de moedervenootschap in de onderzochte onderneming bezit. Deze koppeling wordt gemaakt vanuit de jaarrekening van de moedervenootschappen. Anderzijds vindt men hier ook de participaties terug die de onderneming in kwestie in zijn jaarrekening vermeld. Hierbij wordt ook melding gemaakt van de participatiegraad.

- Kaderleden
Hieronder vindt men de namen van onder andere de algemeen directeur en de financieel directeur.

- Fito®-meter
De Fito®-meter werd ontwikkeld door Professor Hubert Ooghe, in nauwe samenwerking met Graydon NV. Het is een model dat ontwikkeld is als hulpmiddel om de jaarrekening te interpreteren. Het model doet op basis van een reeks financiële ratio's uitspraak over de kans op faillissement of succes van een onderneming.

- Persberichten
Indien men berichten in kranten en in andere bladen vindt over de onderneming in kwestie neemt men dit ook op in het handelsrapport van de onderneming.

- Financiële analyse
Binnen dit overzicht wordt er een weergave gemaakt van de kerncijfers en ratio's vanuit de jaarrekeningen van de drie recentste boekjaren. Hierbij wordt ook een vergelijking gemaakt van de belangrijkste ratio's binnen de sector waartoe het onderzochte bedrijf behoort.

- Jaarrekening en sociale balans
Het handelsrapport geeft tenslotte ook de jaarrekening en de sociale balans weer van de laatste drie boekjaren. De jaarrekening die men vindt in het rapport is een computerjaarrekening die alle cijfers uit de resultatenrekening en de balans weergeeft, alsook de kerncijfers uit de toelichtingen. De sociale balans wordt door

Graydon NV ook opgenomen in het handelsrapport omdat het, ondanks zijn niet-financiële karakter, belangrijke informatie bevat die de continuïteit van de onderneming aantoont.

E. Gezondheidsbarometer³⁰

Een ander zeer nuttig instrument dat aangereikt wordt door Graydon NV aan de kamers voor handelsonderzoek is de "Gezondheidsbarometer van de Belgische ondernemingen". Deze studie wordt jaarlijks gepubliceerd in samenwerking met de Unie der Rechters in Handelszaken van België (U.R.H.B.).

Bij de verwerking van de informatie die binnenkomt bij Graydon NV, worden er meer dan tachtig knipperlichten gegenereerd. In deze studie worden de dertien belangrijkste knipperlichten besproken.

In de gezondheidsbarometer van 2009 (welke gebaseerd is op cijfers van 2008) zijn de volgende dertien knipperlichten besproken:

- Eigen vermogen is kleiner dan 50% van het kapitaal;
- De algemene schuldgraad is meer dan 100% (of de solvabiliteit is kleiner dan 0);
- Protesten op wisselbrieven;
- Vervallen schulden bij de fiscus of RSZ;
- Dagvaardingen van de RSZ;
- Twee opeenvolgende jaren negatieve rentabiliteit;
- Geen publicatie van de jaarrekening voor de jongste twee opeenvolgende jaren;
- De bestuurder is tevens gesignaleerd als bestuurder in een failliete onderneming;
- Fito®-meter is sterk negatief;
- Aanstelling van een voorlopige bewindvoerder;
- Liquiditeit is kleiner dan 0,5;
- Graydon Sociale Score (GSS) is negatief;
- Basis limietbedrag is negatief.

³⁰ Studiedienst Graydon Belgium NV i.s.m. U.R.H.B (2009). *Gezondheidsbarometer van de Belgische ondernemingen*. Opgevraagd op 10 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be>

De meeste van deze knipperlichten werden eerder reeds besproken. De Graydon Sociale Score duidt op een beoordeling van de historische evolutie van gegevens inzake RSZ-dagvaardingen, dagvaardingen vanwege het Fonds voor Bestaanszekerheid en het Sociaal Verzekeringsfonds van Zelfstandigen gecombineerd met elementen uit de sociale balans. In deze score neemt men uitsluitend gegevens op die minstens zes maanden oud zijn. Het basis limietbedrag is ook reeds beschreven maar hierbij moet opgemerkt worden dat men spreekt van een negatief basis limietbedrag wanneer het bedrag dusdanig klein is (namelijk minder dan 1.250 euro om alle leveranciers te betalen).

Uit deze studie blijkt dat bij 88,86% van de faillissementen in 2008, sprake was van minstens één van deze dertien knipperlichten. Verder bleek uit deze studie dat wanneer men alle bedrijven bestudeerde die minstens vier knipperlichten vertoonden, er 22,27% van de faillissementen in 2008 vroegtijdig opgespoord zou worden. Wanneer men alle bedrijven zou bestuderen waar er minimum drie knipperlichten opgemerkt worden, konden er in 2008 39,59% van de faillissementen vroegtijdig opgespoord worden.

F. Andere informatie

Een ander knipperlicht kan onder andere een brief zijn van de procureur des Konings waarin hij verzoekt een handelonderzoek naar een bepaalde onderneming te openen. Een reden hiervoor kan zijn dat hij signalen omtrent de financiële situatie van de onderneming heeft opgevangen. Niet alleen de procureur des Konings kan verzoeken om een handelonderzoek naar een onderneming te openen, maar ook schuldeisers kunnen een brief naar de griffie van de rechtbank van koophandel sturen, waarin men de financiële situatie van een onderneming aankaart die zorgwekkend is, waarbij men de signalen in kaart brengt.

De bevoorrechte getuige uit de rechtbank van koophandel te Antwerpen haalde aan dat ook gebruik gemaakt wordt van dagbladen en dergelijke. Hierin kunnen ook signalen staan over bedrijven die mogelijk in moeilijkheden verkeren. Hij haalde aan dat wanneer er signalen instaan die kunnen wijzen op moeilijkheden, er onmiddellijk gekeken wordt of er eventueel al een onderzoek loopt over de schuldenaar. Is dit niet het geval zal men gaan kijken of er knipperlichten zijn voor de onderneming.

1.1.3. Problemen gegevensverzameling

Ondanks het feit dat de kamers voor handelonderzoek aan een grote hoeveelheid gegevens over ondernemingen beschikken worden er door de verschillende bevoorrechte getuigen een aantal problemen aangekaart omtrent de gegevensverzameling.

Een eerste probleem dat aangehaald wordt is het feit dat er soms informatie dubbel of drie keer binnen komt op de griffie van de rechtbank van koophandel. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld informatie omtrent de R.S.Z.-schuld. Een eerste keer wordt dit doorgegeven door de Rijksdienst van de Sociale Zekerheid. Een tweede keer wordt dit doorgegeven doordat er een vonnis is omtrent de onbetaalde R.S.Z.-schuld (dit kan wel twee kwartalen of meer achterlopen). Een derde keer kan dit binnenkomen door middel van een beslagbericht. Aan de hand van de beschrijving kan men bepalen dat het drie keer omtrent dezelfde schuld gaat. Hierdoor heeft men meer werk.

Een ander probleem heeft te maken met de beslagberichten. Dit wordt in vele rechtbanken aangestipt als een zeer belangrijk knipperlicht (in sommige rechtbanken zelfs als het belangrijkste knipperlicht). Het probleem is dat beslagberichten vaak met vertraging binnenkomen, dat ze dikwijls niet juist zijn en dat ze vaak niet gelicht worden door de deurwaarders wanneer de beslagen toch betaald zijn. Één van de redenen waarom er door deurwaarders vaak geen beslagberichten worden gelicht is het feit dat ze hiervoor naar de rechtbank moeten komen en dat dit nog gebeurt met papier en een soort carbon. Door deze problemen wordt er vaak geen correct beeld weergegeven door de beslagberichten. Om dit te verhelpen wordt er gepleit om toch een centraal register van de beslagen in te richten. Op 29 mei 2000 is er een wet goedgekeurd die een centraal bestand van berichten van beslag instelt³¹. Maar het probleem hierbij is dat er tien jaar later nog steeds geen Koninklijk Besluit gekomen is dat de inwerkingtreding van deze wet beveelt. Hierdoor is er tien jaar na de wet nog steeds geen sprake van een centraal bestand voor beslagberichten. Tijdens de interviews kwam naar voren dat zulk een centraal bestand, in de vorm van een databank, echter wel zeer noodzakelijk is. Deze databank zou onder andere de lichte van de betaalde beslagberichten vergemakkelijken. Hierbij werd aangehaald dat deze databank toevertrouwd zou kunnen

³¹ Wet houdende oprichting van een centraal bestand van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (1). *B.S.* 9 augustus 2000, 27284 – 27294.

worden aan de Nationale Bank van België, daar deze beschikken over voldoende personeel en de nodige infrastructuur.

Een ander probleem dat aangehaald wordt is de automatisering. Een vernieuwing in de WCO met betrekking tot de kamer voor handelonderzoek is dat de Koning toestemming kan geven voor de geautomatiseerde werking van gegevens (art. 11, tweede lid). Bij het handelonderzoek wordt echter geen gebruik gemaakt van informatica (buiten een tekstverwerker voor het schrijven van de verslagen). Verschillende bevoorrechte getuigen haalden aan dat het zeer nuttig zou zijn om hier toch gebruik van te maken. Zo werd er bijvoorbeeld aangehaald dat de werking efficiënter zou zijn wanneer een medewerker van de griffie in de mogelijkheid was om de dossiers, met hun respectievelijke knipperlichten, in een programma te brengen. Dit programma zou dan, aan de hand van vooraf ingegeven criteria, kunnen bepalen welke dossiers verder onderzoek vergen.

Zoals eerder vermeld is de samenwerking tussen Graydon en de kamers voor handelonderzoek mede ontstaan door de problemen omtrent de KBO. Vele bevoorrechte getuigen haalden aan dat er nog steeds problemen zijn met de databank van de KBO. In veel gevallen beschikt de databank van de KBO niet over alle gegevens van de onderneming in kwestie, daar waar Graydon deze gegevens dan wel beschikt.

HOOFDSTUK 2: HET EIGENLIJKE HANDELSONDERZOEK

Het handelonderzoek kan in vier verschillende delen worden opgesplitst, met name:

1. De selectie van dossiers handelonderzoek;
2. Oproeping;
3. Zitting;
4. Beslissing.

Wat er nu gebeurt binnen de kamer voor handelonderzoek is niet meer eenduidig. Het verschilt dikwijls van rechtbank tot rechtbank. In bijlage vijf vindt u een overzicht over het handelonderzoek in de verschillende rechtbanken.

2.1. Samenstelling kamers voor handelonderzoek

Zoals eerder vermeld in het literatuuronderzoek, blijkt ook uit het veldonderzoek dat de samenstelling binnen de kamers voor handelonderzoek zeer verschillend is. In de WCO staat beschreven dat er zowel beroepsrechters als rechters in handelszaken zich kunnen bezighouden met handelonderzoek. Dit wordt in de rechtbanken verschillend ingevuld. Zo zijn er rechtbanken waar er zowel met beroepsrechters als met handelsrechters gewerkt wordt (Antwerpen, Gent, Kortrijk, Mechelen en Turnhout), en rechtbanken waar er enkel met handelsrechters gewerkt wordt (Brugge/Oostende, Dendermonde, Hasselt, Ieper/Veurne, Leuven, Oudenaarde en Tongeren). De reden waarom er in vele rechtbanken enkel met handelsrechters gewerkt wordt is het feit dat rechters die het handelonderzoek naar een onderneming gedaan hebben later, wanneer de onderneming eventueel gedagvaard wordt met het oog op een faillissement, niet mogen zetelen op de faillissementszitting.

Daarom wordt er in sommige rechtbanken ook een indeling gemaakt bij de handelsrechters (bijvoorbeeld Dendermonde). De handelsrechters worden opgesplitst in groepen. Zo zijn er handelsrechters die zich bezig houden met faillissementen en een andere groep houdt zich bezig met handelonderzoek. Dit gebeurt om een overlap tussen handelonderzoek en faillissementen te vermijden. In andere rechtbanken (bijvoorbeeld Antwerpen) probeert men dit probleem anders op te lossen door handelsrechters alleen te laten zetelen in de kamer voor handelonderzoek en niet in de faillissementskamer. Toch zetelen de rechters niet alleen in de kamer voor handelonderzoek. Zo kunnen ze bijvoorbeeld buiten de faillissementskamer ook nog zetelen in de pleitkamers, inleidingskamers,...

In sommige rechtbanken wordt een van de rechters aangeduid als voorzitter van de kamer voor handelonderzoek (bijvoorbeeld Antwerpen, Brugge/Oostende, Gent, Kortrijk, Oudenaarde en Turnhout).

2.2. Selectie van dossiers handelsonderzoek

Nadat de informatie door de griffie verzameld is in een dossier handelsonderzoek voor elke onderneming, wordt het dossier door de griffie doorgegeven aan de kamer voor handelsonderzoek. Welke dossiers er doorgegeven worden door de griffie aan de kamer voor handelsonderzoek verschilt naargelang de rechtbank. Zo zijn er rechtbanken waar alle dossiers rechtstreeks doorgegeven worden aan de kamer voor handelsonderzoek, maar er zijn ook rechtbanken waar er al enige voorselectie wordt gedaan.

Zo heeft de griffie in Turnhout een overzicht gekregen met criteria. Wordt er niet aan deze criteria voldaan, dan moeten de dossiers niet doorgegeven worden aan de kamer voor handelsonderzoek. Dossiers waarbij er informatie is van de B.T.W. moeten altijd voorgelegd worden. Ook de dossiers met informatie van de R.S.Z., maar waarbij het enkel dossiers zijn die een brief bevatten afkomstig van de R.S.Z., moeten worden voorgelegd. Wanneer er geen sprake is van R.S.Z. of B.T.W. dan moet men kijken of het een vennootschap of een eenmanszaak betreft. Wanneer het een vennootschap betreft en er alleen vonnissen zijn, wordt het dossier voorgelegd wanneer het eigen vermogen negatief is, anders moet het niet voorgelegd worden. Bevat het dossier van de vennootschap naast vonnissen ook nog beslagen (of alleen beslagen), dan wordt het dossier net als bij de vonnissen sowieso voorgelegd als er sprake is van een negatief eigen vermogen, maar ook wanneer er een positief eigen vermogen is en een beslag van meer dan 10.000 euro. Als het een eenmanszaak betreft en er alleen sprake is van vonnissen, dan moet het dossier voorgelegd worden wanneer het vonnissen betreft met een totaal groter dan 10.000 euro. Wanneer er naast vonnissen ook nog beslagen zijn, moet het dossier voorgelegd worden wanneer het vonnissen betreft die meer dan 10.000 euro bedragen of wanneer het vonnissen betreft die minder dan 10.000 euro bedragen, maar waarnaast er ook beslagen zijn van meer dan 5.000 euro.

In Mechelen wordt er daarentegen gebruik gemaakt van twee "absolute cijfers". Wanneer er voor een natuurlijke persoon of een eenmanszaak een totale schuld is van 6.000 euro of meer, of wanneer er voor een vennootschap een totale schuld is van 12.000 euro of meer, dan wordt het dossier van de onderneming in kwestie doorgegeven naar de kamer voor handelsonderzoek.

In Kortrijk is de regel dat alle dossiers met een totaalbedrag boven 10.000 euro worden voorgelegd aan de kamer voor handelonderzoek. Indien de griffie twijfelt bij dossiers met lagere bedragen worden ook deze dossiers voorgelegd aan de kamer. Hier dient men vooral te kijken naar de volgende knipperlichten: beslag(en) met een bedrag groter dan 10.000 euro bij een handelaar, twee à drie vonnissen die kort na elkaar uitgesproken zijn en eerdere faillissementen van bestuurders.

In Leuven geldt dat dossiers met knipperlichten voor een totaalbedrag vanaf 12.500 euro worden overgemaakt aan de kamer voor handelonderzoek alsook dossiers van ondernemingen die reeds drie jaar geen jaarrekening meer hebben neergelegd. In de andere rechtbanken is er geen sprake van een voorselectie en worden alle dossiers rechtstreeks aan de kamer voor handelonderzoek voorgelegd.

Hier moet wel opgemerkt worden dat niet alle dossiers die voorgelegd worden aan de kamer voor handelonderzoek (ook in rechtbanken waar er een voorselectie bestaat), als zwaarwichtig genoeg worden beschouwd. Wat als zwaarwichtig wordt beschouwd, wordt bepaald van rechtbank tot rechtbank. In de meeste rechtbanken wordt de zwaarwichtigheid niet geïnterpreteerd aan de hand van het aantal knipperlichten, maar op het totale bedrag waarvoor er knipperlichten zijn. Een uitzondering hierop is Antwerpen. Wanneer er één knipperlicht is in een dossier zal men beginnen met een schriftelijke procedure en bij twee knipperlichten wordt de schriftelijke procedure overgeslagen en gaat men onmiddellijk over tot de oproeping van de ondernemer. De reden waarvoor men zo snel oproept is dat men zo veel mogelijk ondernemingen wil helpen en dat de kamer voor handelonderzoek ook geen slechte reputatie krijgt doordat ze te lang gewacht heeft met het oproepen van ondernemingen en het dus te laat is.

In Dendermonde hebben ze eigen criteria opgemaakt voor dossiers die opgeroepen dienen te worden. Dossiers waarbij het volgende geldt worden sowieso verder onderzocht: wanneer er beslagen zijn ter waarde van 2.000 euro of meer, wanneer er vonnissen bij verstek zijn of wanneer er brieven van de procureur des Konings zijn waarin hij vraagt een handelonderzoek te starten naar een onderneming. Daarnaast kunnen er ook nog voor andere dossiers een handelonderzoek gestart worden. In Dendermonde start men heel snel een handelonderzoek op omdat men de schulden niet te hoog wil laten oplopen.

In andere rechtbanken wordt er voornamelijk gekeken naar het bedrag in combinatie met de aard van de onderneming. Men zal dan kijken hoe groot de totale schuldenlast is en ook naar de aard van de onderneming. Of men een dossier dan verder onderzoekt is afhankelijk van het feit of het een dossier van een handelaar of een vennootschap betreft. Wanneer het een vennootschap betreft kijkt men verder en gaat men na of het een vennootschap is met beperkte aansprakelijkheid of met onbeperkte aansprakelijkheid. Er werden ter verduidelijking enkele voorbeelden aangehaald. In Hasselt haalde men aan dat het kijken naar het aantal knipperlichten niet efficiënt was, doordat er bijvoorbeeld twintig knipperlichten kunnen zijn in een dossier en wanneer je dit dan verder gaat onderzoeken dat er dan blijkt dat het twintig keer gaat om een zeer klein bedrag. In een grote onderneming is dit in mindere mate een probleem. In een kleine onderneming of bij een natuurlijk persoon is de kans op moeilijkheden groter en zal het waarschijnlijk uitmonden in een verder handelsonderzoek. Een ander voorbeeld werd aangehaald in zowel Leuven als Tongeren. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een onderneming een schuld heeft van 16.000 euro bij de R.S.Z. Dan wordt er nagegaan wat de aard van de onderneming in kwestie is. Als het om een NV met 50 werknemers gaat dan kan de kamer beslissen dat de onderneming niet opgeroepen dient te worden. Gaat het daarentegen om een natuurlijk persoon, een eenmanszaak of een kleine onderneming dan is dit wel een grote schuld en zal de kamer voor handelsonderzoek beslissen deze schuldenaar op te roepen. Een laatste voorbeeld werd naar voren gebracht in Turnhout. Er kan bijvoorbeeld een beslagbericht te vinden zijn in het dossier van een onderneming ter waarde van 25.000 euro. Maar wanneer men verder kijkt en uit de jaarrekening kan opmaken dat de onderneming gedurende dit jaar nog 30.000 euro dient te ontvangen van klanten, dan zal de kamer voor handelsonderzoek waarschijnlijk beslissen de onderneming nog niet op te roepen.

In rechtbanken waar er een voorzitter in de kamer voor handelsonderzoek is, worden de dossiers door de voorzitter, meestal in samenspraak met de handelsrechters, verdeeld onder de verschillende rechters, welke vanaf dat moment rechter/verslaggever wordt genoemd. Hoe er in deze rechtbanken beslist wordt wie er opgeroepen wordt, verschilt ook onderling. In Antwerpen beslist de voorzitter wie er opgeroepen wordt en daarna worden deze dossiers verdeeld onder de verschillende rechters in handelszaken. In Brugge/Oostende voert de voorzitter een rudimentair onderzoek uit naar de schuldenaar en vult hij een fiche in waarin de redenen staan voor het voeren van een onderzoek. Na de bespreking van de dossiers worden ze verdeeld door de voorzitter. In Turnhout

worden de dossiers eerst voorbereid door de voorzitter waarna ze worden besproken in onderling overleg met de handelsrechters. Zij beslissen samen welke dossiers zwaarwichtig genoeg zijn en deze worden dan verdeeld onder de verschillende handelsrechters. In de rechtbanken van Oudenaarde en Kortrijk beslist de voorzitter samen met de verschillende handelsrechters welke ondernemingen opgeroepen worden waarna de verdeling onder de verschillende handelsrechters gebeurt.

In andere rechtbanken, waar er geen voorzitter is, worden de dossiers overgemaakt aan de handelsrechters. Hier beslissen de handelsrechters gezamenlijk welke dossiers er verder onderzocht dienen te worden, waarna ze worden verdeeld onder de verschillende handelsrechters.

In Gent wordt het dossier door de medewerkers van de griffie aan een handelsrechter voorgelegd. Deze zal beslissen wat er verder met het dossier zal gebeuren. Indien het zwaarwichtig genoeg is, zal hij een primair of een secundair onderzoek instellen. Een primair onderzoek wordt gedaan door twee handelsrechters en een medewerker van de griffie. Het secundaire onderzoek wordt gedaan door een griffier, de voorzitter en twee handelsrechters. Welk onderzoek er verricht wordt, is afhankelijk van welke knipperlichten er sprake zijn en hoe zwaarwichtig deze zijn. Indien het bijvoorbeeld gaat om een dossier met een "kleine" schuld aan de B.T.W. of de R.S.Z. dan zal er een primair onderzoek ingesteld worden. Wanneer het daarentegen bijvoorbeeld gaat om een onderneming die gedurende drie opeenvolgende jaren zijn jaarrekening niet heeft neergelegd, zal men een secundair onderzoek instellen.

2.3. Oproeping

Wat er na de selectie van de dossiers gebeurt, verschilt niet alleen van rechtbank tot rechtbank, maar vaak ook binnen de rechtbank, dus van rechter tot rechter.

In de meeste rechtbanken gaat de rechter/verslaggever onmiddellijk de opdracht geven aan de griffie om een oproeping te doen. Dit is echter niet het geval in elke rechtbank. Er zijn rechtbanken (Antwerpen, Gent en Kortrijk) waar men ook een schriftelijke procedure kent. In Antwerpen roept men, zoals eerder vermeld, de ondernemingen in kwestie met één knipperlicht niet onmiddellijk op, hier wordt er eerst een brief naar de ondernemer

gestuurd waarin er naar uitleg gevraagd wordt omtrent de gevonden knipperlichten. Daarna kan de rechter/verslaggever beslissen dat een hoorzitting toch nodig is. Voor ondernemingen met minimum twee knipperlichten wordt het onderdeel van de schriftelijke procedure overgeslagen en roept men de ondernemer onmiddellijk op.

In Gent bestaat de mogelijkheid om een infobrief te sturen naar de ondernemer in kwestie, om meer informatie te krijgen over wat er gaande is. Hier werd wel aangehaald dat de infobrief niet in elk dossier gebruikt wordt, en dat het ook niet noodzakelijk als eerste stap gebruikt wordt in het handelsonderzoek. Of er gebruik gemaakt wordt en wanneer men er gebruik van maakt, is afhankelijk van de rechter/verslaggever die het dossier onderzoekt. Tenslotte kent ook Kortrijk een schriftelijke procedure. Deze mogelijkheid wordt hier echter enkel gebruikt wanneer er kleine knipperlichten aanwezig zijn bij de onderneming.

In Turnhout is er geen schriftelijke procedure voorzien, maar hier haalde de bevoorrechte getuige aan dat er ondernemingen zijn die bij een oproeping een schriftelijk antwoord geven waarin ze de situatie uitleggen in plaats van aanwezig te zijn op de zitting. Hierbij gaat de rechter/verslaggever na of dit antwoord voldoet, maar kan hij eventueel beslissen om de ondernemer toch in persoon op te roepen.

De bevoorrechte getuige van Ieper/Veurne haalde aan dat dit een zeer effectief hulpmiddel kan zijn. Momenteel wordt er in deze rechtbanken geen gebruik gemaakt van de schriftelijke procedure, door personeelsgebrek. Maar in het verleden is er een proefproject geweest waarbij de effectiviteit van de schriftelijke procedure wel aangetoond werd. Hierbij werden alle ondernemingen met een negatief eigen vermogen aangeschreven om uit te leggen wat het probleem was. Hierop zijn er heel veel positieve reacties gekomen van zowel ondernemers als van andere personen, zoals boekhouders. Zij vonden dit een goed initiatief omdat ondernemers dan tijdig een waarschuwing krijgen dat er problemen zijn in de onderneming en dat dit voor sommige ondernemers voldoende is om wakker geschud te worden en zo een andere koers te gaan varen.

Wanneer er beslist wordt dat het dossier van de onderneming verder onderzocht dient te worden en dat de ondernemer opgeroepen wordt, dan geeft de rechter/verslaggever de griffie de opdracht een oproepingsbrief te sturen. Ook hier verschilt de werkwijze naargelang de rechtbank. Een eerste verschilpunt is de manier waarop de ondernemer

opgeroepen wordt. In Antwerpen en Mechelen wordt de oproeping gedaan met behulp van een gerechtsbrief. In het algemeen kunnen we stellen dat de oproeping gestuurd wordt naar de woonplaats/hoofdinrichting wanneer het een handelaar betreft, of, desgevallend het een vennootschap betreft, naar diens maatschappelijke zetel. In het geval van Antwerpen dient wel opgemerkt te worden dat de gerechtsbrief hier gestuurd wordt naar iedereen die betrokken is bij de vennootschap, dus naar de bestuurder, de eigenaar, eventueel de commissaris,... . In Dendermonde, Gent, Hasselt, Leuven en Turnhout wordt de oproeping verstuurd door middel van een aangetekend schrijven en een gewone brief. In Ieper/Veurne maken ze gebruik van de gerechtsbrief, een aangetekend schrijven en een gewone brief om de ondernemer op te roepen. In Kortrijk daarentegen sturen ze een gerechtsbrief en aangetekend schrijven. In Brugge/Oostende, Oudenaarde en Tongeren maken ze tenslotte gebruik van zowel de gerechtsbrief als van de gewone brief om een ondernemer op te roepen.

Wat de oproepingsbrief vermeldt is in het algemeen hetzelfde in alle rechtbanken. Het bevat onder andere de datum en het uur waarop de ondernemer zou moeten verschijnen, waar hij moet zijn, waarom hij opgeroepen wordt, bij welke rechter hij moet zijn,... . Ook kan men hierin altijd het dossiernummer vinden, wat handig is wanneer men wil communiceren of wanneer men het dossier wil gaan inkijken. Meestal wordt er ook vermeld dat de ondernemer zich kan laten bijstaan door een juridisch raadgever, accountant of een andere persoon naar zijn keuze. Verder wordt er ook gevraagd om informatie mee te brengen. Welke informatie dit is, verschilt meestal van onderneming tot onderneming en waarom de ondernemer wordt opgeroepen. Voorbeelden van wat er gevraagd kan worden, zijn: een tussentijdse jaarrekening (welke bijgewerkt is tot het laatste kwartaal en dus maximum drie maanden oud is), een kopij van de jaarrekening, een bewijs van de neerlegging bij de NBB van de jaarrekening van een bepaald boekjaar, een eventueel bestaand herstelplan, overzicht van alle schuldeisers, betalingsbewijzen of afbetalingsakkoorden omtrent bepaalde schulden, BTW-aangiftes,... Er wordt in elke oproepingsbrief vermeld dat de informatie die door de onderneming voorzien wordt, strikt vertrouwelijk behandeld wordt. Het is ook afhankelijk van dossier tot dossier en van rechtbank tot rechtbank of de gevraagde documentatie op voorhand moet opgestuurd worden of dat de ondernemer deze mag meebrengen op de voorziene zitting.

Wanneer we kijken hoe lang op voorhand de oproepingsbrief wordt opgestuurd voordat de ondernemer dient te verschijnen, zien we een volgend verschilpunt. Deze termijn

varieert van tien dagen tot een maand/vier weken. Alle rechtbanken zijn van het principe dat je niet te lang op voorhand mag oproepen omdat er dan eventueel nog activa verwijderd kunnen worden uit de onderneming. Maar daarbuiten bestaat er ook een grote kans dat de ondernemer de oproeping vergeet wanneer je te lang op voorhand oproept. Anderzijds mag je ook niet te laat verwittigen omdat de ondernemer zich moet kunnen voorbereiden (aangezien er verschillende zaken van de onderneming gevraagd worden). Daarnaast moet ook de rechter/verslaggever zich kunnen voorbereiden en zich ervan kunnen vergewissen dat er sprake is van onafhankelijkheid, dat de ondernemer in kwestie bijvoorbeeld geen klant of leverancier is van de handelsrechter in het bedrijfsleven. Als de ondernemer de eerste keer niet ingegaan is op de oproeping, wordt de verschijningstermijn in de meeste rechtbanken ingekort.

Vaak wordt in de oproepingsbrief ook vermeld dat, indien men niet aanwezig is op de zitting, het dossier doorgestuurd wordt naar de procureur des Konings, met het oog op een eventuele faillissementsdagvaarding. Dit gebeurt echter niet in elke rechtbank, maar tevens ook niet in elke oproepingsbrief. Er zijn rechtbanken, bijvoorbeeld deze van Turnhout, die deze waarschuwing niet vermelden in de eerste oproepingsbrief, maar wel in de tweede oproepingsbrief. Deze waarschuwing wordt ook effectief uitgevoerd. Het is echter wel niet eenduidig wanneer de kamers voor handelonderzoek deze dossiers doorsturen naar de procureur des Konings. In sommige rechtbanken (Dendermonde, Kortrijk en Tongeren) wordt het dossier reeds doorgestuurd wanneer de ondernemer de eerste keer niet verschijnt op de zitting waarvoor hij opgeroepen is. Daarnaast wordt in Antwerpen, Hasselt, Leuven, Oudenaarde en Turnhout het dossier naar de procureur des Konings gestuurd nadat de ondernemer twee keer opgeroepen is en twee keer niet verschenen is. In de rest van de rechtbanken (Brugge/Oostende, Ieper/Veurne en Mechelen) worden dossiers doorgestuurd naar de procureur des Konings van ondernemers die drie keer zijn opgeroepen en drie keer geweigerd hebben van te verschijnen op de zitting. In Gent kan er geen exact aantal opgeplakt worden, en is dit afhankelijk van het dossier. In het geval dat het een zwaar dossier is, bijvoorbeeld wanneer er reeds drie opeenvolgende jaren geen jaarrekening is neergelegd, dan zal men de ondernemer één keer oproepen en wanneer deze oproeping onbeantwoord blijft, zal men onmiddellijk overgaan tot het doorsturen van het dossier naar de procureur des Konings. In "lichtere" dossiers, krijgt men twee kansen vooraleer het dossier doorgestuurd wordt naar de procureur. Maar vooraleer men een dossier doorstuurt naar de procureur des Konings gaat men (in alle rechtbanken) na of het in orde is en dat de

ondernemer nog steeds in moeilijkheden verkeert. In Gent haalde men aan dat dossiers waarvan de ondernemer niet is komen opdagen en waarbij uit het onderzoek, vooraleer het naar de procureur des Konings te sturen, blijkt dat bijvoorbeeld de beslagberichten werden geregeld en er geen andere knipperlichten meer zijn, dat het dossier niet doorgestuurd wordt naar de procureur des Konings omdat er geen gevaar meer is voor een faillissement.

In het kader van deze onbeantwoorde oproepingen schrijft de WCO voor dat de rechter/verslaggever ter plaatse kan gaan bij de niet-antwoordende ondernemer, wanneer deze ondernemer twee keer verzuimt van te verschijnen op de oproepingen. Echter blijkt uit het veldonderzoek dat er nog geen enkele rechter/verslaggever gebruik gemaakt heeft van deze mogelijkheid. De voornaamste redenen hiervoor is dat dit zeer veel tijd in beslag neemt en dat er geen wettelijke regeling voorzien is over wie dit bezoek aan de onderneming zal vergoeden.

Verder kan in de oproepingsbrief ook nog vermeld worden dat de ondernemer de mogelijkheid heeft om zijn dossier komen in te kijken op de griffie (volgens artikel 8, tweede lid WCO). Dit kan gebeuren door de ondernemer zelf of door een persoon die afgevaardigd is door de ondernemer. De ondernemer kan tevens ook de rechtzetting vragen van onjuiste gegevens in dit dossier. Het dossier mag het gerechtsgebouw niet verlaten, maar er kan wel een kopij verkregen worden door de advocaat of de ondernemer, mits betaling. Deze mogelijkheid wordt niet door elke rechtbank in de oproepingsbrief opgenomen, maar is wel het geval in onder andere Kortrijk. Uit het veldonderzoek blijkt dat in het algemeen slechts een beperkt aantal ondernemers gebruik maakt van deze mogelijkheid tot inzage van het handelsdossier. Degenen die langskomen zijn meestal echter niet de ondernemers zelf, maar zijn boekhouders of advocaten die gemandateerd zijn door de ondernemer. Deze persoon moet wel kunnen aantonen dat hij of zij gemandateerd is door de ondernemer vooraleer hij of zij toegang krijgt tot het dossier. De reden waarom de ondernemers hier geen gebruik van maken is dat ze in de meeste gevallen wel weten waarom ze opgeroepen worden en in sommige gevallen wordt er ook een overzicht gegeven in de oproepingsbrief (bijvoorbeeld in Ieper/Veurne).

2.4. Zitting

De ondernemer dient te verschijnen op de datum en het uur die vermeld zijn in de oproepingsbrief. De zitting gebeurt op de rechtbank van koophandel en achter gesloten deuren. Dit is een zeer cruciaal element bij het handelsonderzoek. De ondernemers moeten er op kunnen vertrouwen dat alle gegevens die uit het handelsonderzoek naar voren komen, vertrouwelijk worden behandeld en zeker niet verspreid zullen worden. Indien dit vertrouwen er niet is zullen vele ondernemers nooit opdagen op de zitting. De handelsrechter(s) zetelen in toga. Afhankelijk van de rechtbank is er alleen de rechter/verslaggever aanwezig, meerdere handelsrechters of eventueel ook een medewerker van de griffie. Zo kan het in Gent bijvoorbeeld gebeuren dat er twee handelsrechters en een medewerker van de griffie aanwezig zijn. De zitting duurt ongeveer tien tot vijftien minuten.

De ondernemer dient zich in persoon aan te bieden op de rechtbank van koophandel, maar kan zich laten bijstaan door een advocaat, boekhouder,... . Deze mogelijkheid staat, zoals eerder gezegd, meestal vermeld in de oproepingsbrief. De zitting heeft tot doel dat de rechter/verslaggever de onderneming bewust probeert te maken van de moeilijkheden die er binnen de onderneming aanwezig zijn. Verder zal de rechter/verslaggever ook een uitleg verwachten van de ondernemer omtrent deze moeilijkheden. Hierbij kan de schuldenaar bijvoorbeeld aantonen dat er ondertussen al betalingen gebeurd zijn van schulden, waarvan de rechtbank/verslaggever niet op de hoogte is. Een ander voorbeeld is dat er een afbetalingsplan bestaat voor bepaalde schulden en dat de schuldenaar dit voorlegt aan de rechter/verslaggever om aan te tonen dat hij maatregelen neemt om de moeilijkheden te overbruggen. Wanneer er nog geen maatregelen zijn genomen door de onderneming, en zeker wanneer de ondernemer zich niet bewust was van de moeilijkheden, probeert de rechter/verslaggever de ondernemer aan te zetten tot het nemen van de vereiste maatregelen om deze moeilijkheden uit de weg te ruimen. Hierbij moet opgemerkt worden dat het uitdrukkelijk verboden is dat de rechter/verslaggever advies geeft aan de ondernemer omtrent de te nemen maatregelen.

In de WCO staat ook geschreven (art. 13) dat de ondernemer in kwestie zich kan richten tot de rechter/verslaggever die zijn dossier onderzoekt, met het verzoek een ondernemingsbemiddelaar aan te stellen, om de reorganisatie van de onderneming te

vergemakkelijken. Wanneer de rechter/verslaggever een ondernemingsbemiddelaar aanstelt, zal hij tevens de inhoud en de duur van de opdracht bepalen. Uit het veldonderzoek is gebleken dat dit slechts zeer sporadisch voorkomt. In de gevallen dat dit door de ondernemer toch gevraagd wordt, heeft de rechter/verslaggever zijn verzoek telkens ingewilligd.

Na de zitting wordt er meestal een verslag opgemaakt door de rechter/verslaggever. Dit gebeurt echter niet in elke rechtbank. In de meeste rechtbanken wordt er gewerkt met het principe van permanente evaluatie. Dit wil zeggen dat er (bijna) onmiddellijk een verslag over de zitting wordt opgemaakt. In sommige rechtbanken wordt er een uitgebreider rapport gemaakt dan in andere rechtbanken, waar er maar een zeer beknopte samenvatting wordt gemaakt. Dit verslag wordt in het dossier handelsonderzoek van de onderneming opgenomen. In dit dossier bevindt zich alle documentatie omtrent de onderneming. Dit bevat de wettelijke knipperlichten, andere knipperlichten, klachten van derden, jaarrekeningen, het uittreksel van de KBO, het handelsrapport van Graydon, briefwisseling, neergelegde stukken door de schuldenaar, verslagen (zowel tussentijdse als eindverslagen) en beslissingen. In alle rechtbanken wordt dit dossier handelsonderzoek enkel materieel bijgehouden.

2.5. Beslissing omtrent dossier

Op het einde van het handelsonderzoek naar een schuldenaar kunnen er drie verschillende beslissingen genomen worden:

- Klasseren van het dossier;
- Opvolgen van de onderneming;
- Doorsturen van het dossier naar de procureur des Konings.

Wie er de beslissing neemt omtrent een onderzoek is afhankelijk van rechtbank tot rechtbank. Er zijn rechtbanken (Brugge/Oostende, Hasselt, Kortrijk en Mechelen) waar de beslissing genomen wordt door de kamer voor handelsonderzoek. Dit wil zeggen dat de rechter/verslaggever een eindverslag maakt en dat de beslissing genomen wordt in samenspraak met de andere handelsrechters (en eventueel de voorzitter) die zich bezig houden met handelsonderzoek. In andere rechtbanken (Antwerpen, Dendermonde, Gent, Ieper/Veurne, Leuven, Oudenaarde, Tongeren en Turnhout) neemt de

rechter/verslaggever die het dossier onderzocht heeft, de eindbeslissing over het dossier. In Antwerpen neemt de rechter/verslaggever de eindbeslissing omtrent een dossier, maar deze beslissing wordt daarentegen genomen onder toezicht van beroepsrechter (voorzitter) van de kamer voor handelonderzoek. Bij Gent moet echter opgemerkt worden dat in dringende dossiers de voorzitter ook de eindbeslissing kan nemen.

2.5.1. Klasseren van het dossier

De eerste beslissing die genomen kan worden is het klasseren van het dossier. Dit houdt echter niet in dat het dossier definitief geklasseerd wordt. Het houdt echter wel in dat het dossier in kwestie voorlopig geen verder onderzoek vereist en geklasseerd wordt, tot er eventueel nieuwe knipperlichten zijn voor deze onderneming. Indien deze knipperlichten zwaarwichtig genoeg zijn, zal het dossier terug voorgelegd worden aan de kamer voor handelonderzoek, waarna het terug onderzocht zal worden.

2.5.2. Opvolgen van de onderneming

De rechter/verslaggever of de kamer voor handelonderzoek kan anderzijds ook beslissen dat het dossier dient opgevolgd te worden. Hierbij kan het bijvoorbeeld zijn dat de rechter/verslaggever het nodig acht dat de onderneming, na een keer opgeroepen te zijn, een aantal maanden later opnieuw dient opgeroepen te worden om uitleg te komen geven over de stand van zaken binnen de onderneming. In dit geval kan het bijvoorbeeld zijn dat er bij de eerste oproeping door de schuldenaar een herstelplan is opgesteld en dat hij een aantal maanden later uitleg moet komen geven omtrent de stand van zaken hiervan. Hierna kan de rechter/verslaggever of de kamer voor handelonderzoek alsnog beslissen om het dossier te klasseren of door te sturen naar de procureur des Konings. Zo werd er aangehaald door verschillende bevoorrechte getuigen dat er dossiers waren die reeds verschillende jaren werden opgevolgd. Dit zijn dossiers waarin er knipperlichten aanwezig zijn, maar die toch niet voldoen aan de faillissementsvoorwaarden en dus ook niet naar de procureur des Konings opgestuurd worden met het oog op faillissementsdagvaarding, maar die tevens niet gewoon geklasseerd kunnen worden en verdere opvolging vereisen.

2.5.3. Doorsturen naar de procureur des Konings

Wanneer de kamer voor handelsonderzoek of de rechter/verslaggever beslist dat de onderneming voldoet aan de voorwaarden voor faillissement, dan wordt het dossier doorgestuurd naar de procureur des Konings. Deze kan dan beslissen om de onderneming te dagvaarden met het oog op een faillissement. Artikel 2 van de faillissementswet bepaalt: *"de koopman die op duurzame wijze heeft opgehouden te betalen en wiens krediet geschokt is, bevindt zich in staat van faillissement"*.

Hier kunnen we de volgende voorwaarden uit afleiden:

- Het dient te gaan om een koopman;
- Deze moet op duurzame wijze opgehouden zijn met betalen en zijn krediet dient geschokt te zijn.

Schuldenaars die geen koopman zijn kunnen bijgevolg niet failliet verklaard worden. Hieronder vallen onder andere de vrije beroepen. Om te vallen onder de noemer 'op duurzame wijze opgehouden te betalen', moet er sprake zijn van een gebrek aan liquiditeit op lange termijn. Dit wil zeggen dat het tijdelijk niet kunnen betalen van schulden niet volstaat. Met 'geschokt krediet' bedoelt men dat het krediet van de schuldenaar aan het wankelen gebracht is.³²

Wanneer de schuldenaar aan deze voorwaarden voldoet, zal men, voordat men het dossier doorstuurt naar de procureur des Konings, in de meeste rechtbanken bij onder andere de R.S.Z. de recentste informatie opvragen omtrent deze schuldenaar.

Een andere reden waarom de kamer voor handelsonderzoek een dossier doorstuurt naar de procureur des Konings, is zoals eerder vermeld, een aantal keer (afhankelijk van rechtbank tot rechtbank) niet reageren op de oproepingen. Ook in dit geval wordt het dossier dan doorgestuurd met het oog op een eventuele faillissementsdagvaarding.

Wanneer de procureur des Konings het dossier ontvangt, kan hij de schuldenaar dagvaarden met het oog op een faillissement. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat hij niet verplicht is de schuldenaar te dagvaarden. Indien hij toch zou overwegen de schuldenaar te dagvaarden dient hij opnieuw een onderzoek te doen naar de schuldenaar om er 100% zeker van te zijn dat hij voldoet aan de faillissementsvoorwaarden.

³² *Faillissement* (2009), Opgevraagd op 6 maart, 2010, via: <http://www.tussenstap.be>.

Verschillende bevoorrechte getuigen haalden hier ook een probleempunt aan. Zo haalden ze een hypothetisch voorbeeld aan van een onderneming in moeilijkheden die al jaren gevolgd wordt. Uit ervaring kan men zeggen dat deze onderneming echt in slechte papieren zit en dit een onderneming is die economisch gezien failliet is en best uit het economisch verkeer wordt gehaald. Maar doordat ze niet aan alle faillissementsvoorwaarden voldoet kan men het dossier van deze onderneming niet doorsturen naar de procureur des Konings. Wanneer ze het dossier toch doorsturen met het oog op een faillissementsdagvaarding, kan de procureur des Konings niet dagvaarden omdat hij deze onderneming juridisch gezien niet failliet kan verklaren.

Wanneer men beslist om dossiers verder op te volgen of om dossiers te klasseren, stuurt men niet het gehele dossier op naar de procureur des Konings, maar stuurt men een verslag op. In het derde geval, doorsturen naar de procureur des Konings, stuurt men het volledige dossier op naar de procureur des Konings.

HOOFDSTUK 3: VERBETERINGEN

Tijdens het veldonderzoek zijn een aantal mogelijke verbeteringen omtrent de werking van de kamer voor handelsonderzoek, aan het licht gekomen.

Een eerste verzameling verbeteringen heeft te maken met de gegevensverzameling. Zo zou er efficiënter kunnen gewerkt worden als men bij de gegevensverzameling gebruik kan maken van ten eerste economisch geschoold personeel en ten tweede van een programma welk de selectie van dossiers zou moeten vergemakkelijken. Wanneer men op de griffie over personeel zou beschikken dat een economische opleiding heeft genoten zou het proces van de gegevensverzameling en de selectie van de dossiers efficiënter kunnen verlopen. Zo kunnen deze mensen makkelijker bepalen welke ondernemingen in moeilijkheden verkeren of niet. In rechtbanken waar er gebruik wordt gemaakt van een voorselectie, worden dossiers waarover men op de griffie twijfelt, voorgelegd aan de kamer voor handelsonderzoek. Dit zou in veel mindere mate gebeuren wanneer er economisch onderricht personeel aanwezig is op de griffie. Dit geldt tevens zeker voor rechtbanken waar er geen gebruik wordt gemaakt van een voorselectie en waar dus alle dossiers aan de kamer voor handelsonderzoek worden voorgelegd. Dit zou de rechters reeds veel werk uitsparen, waardoor er meer ondernemingen kunnen worden geholpen.

Daarnaast kan de selectie ook vergemakkelijkt worden wanneer men zou beschikken over een computerprogramma dat de selectie automatisch zou uitvoeren, aan de hand van vooraf bepaalde criteria.

Een tweede verbetering die mogelijk is heeft betrekking op de enige echte verandering die de WCO met zich meebracht omtrent de werking van de kamer voor handelsonderzoek, namelijk de mogelijkheid om ter plaatse te gaan. De bevoorrechte getuige van Tongeren haalde aan dat dit efficiënter geregeld moet worden. Hij gaf de suggestie dat men niet moet wachten totdat de oproeping twee keer onbeantwoord is gebleven. Een betere regeling zou zijn dat men onmiddellijk naar de onderneming kan toestappen om meer uitleg te verkrijgen. Dit kan wel enkel op voorwaarde dat men de onderneming vooraf verwittigt en dat men toestemming krijgt van de onderneming (met het oog op de privacywetgeving). Hij haalde aan dat wanneer een onderneming weigert de rechter/verslaggever toegang te verlenen, dit ook een sterk signaal kan zijn van problemen binnen de onderneming. Met betrekking tot het ter plaatse gaan moet ook wettelijk meer geregeld worden, zoals bijvoorbeeld wie de verplaatsing zal vergoeden.

Een derde verbetering heeft betrekking op het feit dat de rechter/verslaggevers geen advies mogen geven tijdens de zittingen. Uit de enquête die ik gedaan heb onder bedrijven, is echter vaak naar voren gekomen dat de ondernemers zouden ingaan op een oproeping van de kamer voor handelsonderzoek om zo advies te verkrijgen omtrent oplossingen om zo hun moeilijkheden te kunnen overwinnen. Om tegemoet te komen aan de verwachtingen van de ondernemers, en om ondernemers te kunnen helpen is het aangeraden om de rechters/verslaggevers de wettelijke toestemming te geven om advies te kunnen verlenen aan de ondernemers. Dit zou één van de grootste troeven van het handelsonderzoek, namelijk dat men als ondernemer tijdens de zitting terecht komt bij een 'gelijke', de handelsrechter, kunnen versterken. Deze handelsrechters kunnen uit hun ervaring in het bedrijfsleven putten en zouden, wanneer ze advies kunnen geven, deze ervaring kunnen gebruiken om andere bedrijven te redden. Hierbij zouden ze anderzijds ook de ondernemingen meer kunnen oriënteren naar de gerechtelijke reorganisatieprocedure van de WCO.

Een volgende verbetering, die grotendeels samenhangt met de vorige verbetering, is de specialisatie van handelsrechters. Er zouden meer ondernemingen gered kunnen worden wanneer men advies zou mogen geven. Maar het zou nog veel efficiënter zijn als dit

advies gegeven kan worden door een handelsrechter die thuis is in de sector waar de opgeroepen onderneming toe behoort.

Een volgend verbeterpunt is het overleg tussen de kamers voor handelonderzoek uit de verschillende arrondissementen. Uit het veldonderzoek is gebleken dat er nooit overleg plaatsvindt tussen de kamers voor handelonderzoek van de verschillende rechtbanken van koophandel. Dit zou nochtans zijn vruchten kunnen afwerpen. Zo kunnen de verschillende actoren (van griffiers tot handelsrechters) hun ervaringen uitwisselen en eventueel komen tot een uniformere werking binnen de kamer voor handelonderzoek. Dit zou tevens het probleem oplossen dat aangekaart werd door Erik Van den Broele, namelijk het feit dat de maatschappelijke zetel van ondernemingen vaak verplaatst wordt naar arrondissementen waar men niet zo snel oproept. Dit zou dan eventueel ook kunnen leiden tot een wettelijke bepaling hieromtrent. Er zijn echter ook tegenstanders van deze uniformisering. Zo haalden verschillende bevoorrechte getuigen aan dat bijvoorbeeld een uniform selectieproces niet effectief zou zijn, omdat elke kamer voor handelonderzoek uit ervaring geleerd heeft welke dossiers het belangrijkste zijn en verder onderzoek vragen, waardoor dit dan ook weer verschilt van rechtbank tot rechtbank. Een andere reden die aangehaald wordt tegen de uniformisering van het handelonderzoek is het feit dat de wetgever niet exact weet hoe het handelonderzoek gebeurt, omdat zij nooit meedraaien en dus ook geen praktijkervaring hebben hieromtrent. Er wordt aangehaald dat de wetgever hierdoor dus geen efficiënte uniformisering kan doorvoeren.

Een andere verbetering die mogelijk is, is de kamer voor handelonderzoek dwingende middelen ter beschikking te stellen om ondernemingen te kunnen oproepen. Nu kunnen ze ondernemingen niet verplichten aanwezig te zijn op de zitting. De kamers sturen de dossiers van ondernemingen die een aantal keer verstek gaven wel door aan de procureur des Konings, met het oog op faillissementsdagvaarding. Maar deze kan pas dagvaarden wanneer er juridisch gezien voldaan is aan de faillissementsvoorwaarden. Er zouden dus veel meer ondernemingen aanwezig zijn wanneer de kamer voor handelonderzoek beschikt over dwingende maatregelen die ze kan nemen.

Tenslotte maak ik mij de bedenking of het, los van de vorige verbeteringspunten, niet veel efficiënter zou zijn dat de kamer voor handelonderzoek buiten de rechtbank van koophandel wordt ingesteld en afgesplitst wordt van de rechtbank. Het orgaan kan dan alsnog wettelijk geregeld zijn. Een eerste reden hiervoor is het feit dat de kamer voor

handelsonderzoek een uitvoerende macht is, die momenteel gevestigd is in een rechtsprekende macht. Een andere reden hiervoor is dat er dan personen met het handelsonderzoek gemachtigd zijn, die zich fulltime kunnen concentreren op het handelsonderzoek. Dit brengt met zich mee dat het personen zijn die volledig onafhankelijk zijn, en geen handelsrechters die naast hun job als handelsrechter nog in het bedrijfsleven actief zijn. Dit zou een oplossing zijn voor het probleem van de barrière die er bestaat voor sommige ondernemers, als ze weten dat ze terechtkomen bij een 'gelijke'. Dit zou dan ook het probleem van de verplaatsingen van de maatschappelijke zetel oplossen omdat dit orgaan elke onderneming gelijk behandelt.

DEEL III: ALGEMENE CONCLUSIE

De kamers voor handelsonderzoek, die gevestigd zijn in de rechtbanken van koophandel, worden wettelijk geregeld door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen. Oorspronkelijk werd er in verschillende rechtbanken van koophandel vrijwillig een depistagedienst opgericht, welke tot doel had informatie te verwerven over ondernemingen in moeilijkheden. Daarnaast kreeg de depistagedienst geleidelijk ook een preventieopdracht. Deze dienst moest ondernemingen in moeilijkheden opsporen en hen wijzen op deze moeilijkheden, met als doel zo veel mogelijk faillissementen te vermijden. Sinds de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord is de werking van de kamer voor handelsonderzoek geïnstitutionaliseerd. Hier had de kamer voor handelsonderzoek tot doel de toestand van de schuldenaars in moeilijkheden te onderzoeken en hierbij konden ze ambtshalve onderzoeken of deze schuldenaars voldeden aan de voorwaarden van het gerechtelijk akkoord. Het gerechtelijk akkoord kende echter niet zijn verwachte succes en werd in 2009 vervangen door de wet betreffende de continuïteit van ondernemingen (WCO). Hierbij werd de werking van de kamer voor handelsonderzoek ook gemoderniseerd. De WCO specificeert dat de kamers voor handelsonderzoek de toestand van schuldenaren in moeilijkheden volgen om de continuïteit van de ondernemingen of van hun activiteiten te vrijwaren en om zo de bescherming van de schuldeisers te verzekeren.

Ondanks het feit dat de werking van de kamers voor handelsonderzoek gemoderniseerd werd, is er in de praktijk niets veranderd sinds de invoering van de WCO. De mogelijkheid die sindsdien kan aangewend worden door rechter/verslaggevers om ter plaatse te gaan bij ondernemingen (wat de grootste innovatie is), wordt niet aangewend omdat deze mogelijkheid wettelijk slecht geregeld is.

Niettegenstaande de wettelijke regeling van de werking van de kamers en de recentelijke modernisering van deze regeling, stel ik vast dat de werking slechts beperkt wettelijk geregeld is. Dit komt dan ook tot uiting in de praktijk, daar de werking van de kamer voor handelsonderzoek verschilt naargelang de rechtbank. Daarenboven verschilt de werking op sommige vlakken niet alleen van rechtbank tot rechtbank, maar ook binnen een rechtbank, tussen de verschillende rechters.

De werking kan opgesplitst worden in twee fases: namelijk de gegevensverzameling en het eigenlijke handelsonderzoek. Een eerste verschilpunt dat waargenomen wordt is de samenstelling van de kamer voor handelsonderzoek. Er zijn rechtbanken waar men enkel werkt met handelsrechters en andere rechtbanken werken met zowel handelsrechters als beroepsrechters. Daarenboven wordt er in sommige rechtbanken een voorzitter aangeduid.

Wanneer we kijken naar de gegevensverzameling stellen we vast dat hier geen grote verschillen zijn tussen de verschillende rechtbanken. Elke griffie van de rechtbank van koophandel dient wettelijke knipperlichten te verzamelen, welke opgelegd zijn in de WCO. Daarnaast verzamelt de griffie nog andere informatie. Welke deze informatie is, kan wel verschillen van rechtbank tot rechtbank, en kan zijn: jaarrekening, beslagberichten, uitprint van de gegevens bij de KBO, handelsrapport van Graydon en andere informatie. Deze laatste kan onder andere brieven van procureur des Konings of van schuldeisers zijn, maar ook berichten uit de pers.

De grootste verschillen zijn echter op te merken in de tweede fase, namelijk het eigenlijke handelsonderzoek. De eerste verschillen kunnen onmiddellijk opgemerkt worden in het selectieproces. Nadat alle gegevens verzameld zijn door de griffie, geeft de griffie de dossiers door aan de kamer voor handelsonderzoek. Een eerste verschilpunt hier is welke dossiers er doorgegeven worden. Er zijn rechtbanken waar alle dossiers doorgegeven worden aan de kamer voor handelsonderzoek, terwijl er in andere rechtbanken een voorselectie bestaat. Een volgend verschilpunt is wie de beslissing neemt over de selectie. Dit is onder meer afhankelijk van het feit of er een voorzitter in de kamer voor handelsonderzoek aangeduid is. In deze rechtbanken worden de dossiers meestal geselecteerd door de voorzitter, al dan niet in samenspraak met de handelsrechters. In rechtbanken waar er geen voorzitter aangesteld is, wordt er door de handelsrechters gezamenlijk beslist welke dossiers verder onderzocht dienen te worden. Een derde verschilpunt bij het selectieproces zien we bij de selectiecriteria. Niet alle dossiers die voorgelegd worden aan de kamer voor handelsonderzoek zijn zwaarwichtig genoeg en dus dient de kamer voor handelsonderzoek te bepalen welke dossiers er verder onderzocht zullen worden. In de meeste rechtbanken wordt bepaald of een dossier zwaarwichtig genoeg is aan de hand van het totale bedrag waarvoor er knipperlichten zijn in combinatie met de aard van de knipperlichten en niet aan de hand van het aantal knipperlichten. Een uitzondering hierop is de kamer voor

handelsonderzoek in Antwerpen, waar men selecteert aan de hand van het aantal knipperlichten. In Dendermonde hebben ze criteria opgemaakt voor ondernemingen die opgeroepen dienen te worden. Wanneer er beslagen zijn ter waarde van minimum 2.000 euro, wanneer er vonnissen bij verstek zijn of wanneer er brieven van de procureur des Konings zijn waarin hij een onderzoek aanbeveelt, worden deze ondernemingen zonder twijfel opgeroepen. In andere rechtbanken zijn er geen criteria opgesteld en beslist men aan de hand van de ervaring of men een onderneming dient op te roepen. Hier kijkt men meestal naar de totale schuldenlast in combinatie met de aard van de schuldenaar en de aard van de knipperlichten. Nadat de dossiers geselecteerd zijn worden ze in de meeste rechtbanken verdeeld onder verschillende handelsrechters, die dan optreden als rechter/verslaggever.

Nadat de dossiers geselecteerd en verdeeld zijn, zal men de onderneming oproepen of zal men eerst een schriftelijke procedure starten. Aan de hand van deze schriftelijke procedure wil men meer informatie omtrent de situatie vergaren. Hier schuilt een volgend verschilpunt, namelijk dat men niet in alle rechtbanken gebruik maakt van een schriftelijke procedure. Het gebruik van deze schriftelijke procedure verschilt ook nog tussen de verschillende rechtbanken. Zo wordt er in Antwerpen een schriftelijke procedure gestart wanneer er sprake is van één knipperlicht. In Gent is er de mogelijkheid om het te starten, maar wordt er niet altijd gebruik van gemaakt en in Kortrijk bestaat er een schriftelijke procedure voor dossiers met kleine knipperlichten. Na de schriftelijke procedure kan de rechter/verslaggever beslissen dat een oproeping alsnog noodzakelijk is.

In andere rechtbanken, waar er geen gebruik wordt gemaakt van de schriftelijke procedure, geeft de rechter/verslaggever de griffie onmiddellijk de opdracht om de onderneming op te roepen. Bij deze oproeping vinden we de volgende verschilpunten. Zo verschilt de manier waarop men oproept van rechtbank tot rechtbank. De rechtbanken maken gebruik van de gerechtsbrief, van een gewone brief, een aangetekend schrijven, of een combinatie van deze drie opties. Daarnaast verschilt ook de inhoud van de oproepingsbrief van rechtbank tot rechtbank. In elke rechtbank bevat de oproepingsbrief de volgende elementen: datum en uur van oproeping, plaats, waarom de onderneming opgeroepen wordt, bij welke rechter de ondernemer moet zijn, dat de gegevens vertrouwelijk behandeld worden,... Daarnaast kan de oproepingsbrief ook de knipperlichten waarover men beschikt bevatten, alsook een lijst van documenten die de

ondernemer dient mee te brengen, de vermelding van de mogelijkheid dat men het dossier kan komen inkijken, de mogelijkheid dat de ondernemer zich kan laten bijstaan door een advocaat of een accountant,... Een ander verschilpunt tussen de verschillende rechtbanken (en binnen de rechtbank zelf) omtrent de oproeping is de verschijningstermijn. Deze gaat van twee weken tot een maand. Wanneer de ondernemer niet opdaagt op de zitting, zal er in de meeste rechtbanken een tweede oproepingsbrief gestuurd worden. Wanneer men ook hier verstek voor geeft, zal de rechter/verslaggever het dossier doorsturen naar de procureur des Konings met het oog op een faillissementsdagvaarding. Hoeveel keer een ondernemer verstek kan geven, vooraleer men het dossier doorstuurt is afhankelijk van rechtbank tot rechtbank en gaat van één oproeping tot drie oproepingen. Een pijnpunt in de werking van de kamer voor handelsonderzoek is het feit dat de kamers over geen dwingende maatregelen kunnen beschikken om ondernemers op te roepen en dat ondernemers niet verplicht zijn om te verschijnen na een oproeping. De rechter/verslaggevers kunnen het dossier doorsturen naar de procureur des Konings met het oog op faillissementsdagvaarding, maar deze kan enkel dagvaarden als er voldaan is aan de faillissementsvoorwaarden. Verschillende bevoorrechte getuigen haalden aan dat ondernemers vaak alleen maar opdagen omdat ze denken dat ze hiertoe verplicht zijn, omdat de kamer voor handelsonderzoek een onderdeel is van de rechtbank van koophandel.

Op de zitting wil de rechter/verslaggever de ondernemer duidelijk maken dat zijn onderneming zich in moeilijkheden bevindt. Hij wil de ondernemer aanzetten tot het nemen van maatregelen om deze moeilijkheden uit de weg te ruimen. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de rechter/verslaggever geen advies mag geven omtrent de te nemen maatregelen. Tijdens deze zitting kan de ondernemer dan eventueel aantonen dat hij reeds enkele van deze problemen opgelost heeft of dat hij reeds maatregelen heeft genomen. De zitting duurt ongeveer tien tot vijftien minuten en gebeurt achter gesloten deuren om het vertrouwelijk karakter niet te schaden. Na de zitting wordt er in de meeste rechtbanken door de rechter/verslaggever onmiddellijk een verslag opgemaakt. Deze permanente verslaggeving gebeurt echter niet in elke rechtbank en de omvang van het verslag verschilt ook van rechtbank tot rechtbank. Het verslag wordt in elke rechtbank opgenomen in het dossier handelsonderzoek van de onderneming in kwestie.

Op het einde van het handelonderzoek dient er een eindbeslissing genomen te worden over de onderneming. Door wie de beslissing genomen wordt verschilt van rechtbank tot rechtbank. In de meeste rechtbanken wordt de eindbeslissing genomen door de rechter/verslaggever die het onderzoek heeft verricht. Er zijn ook enkele rechtbanken waar de rechter/verslaggever verslag over het onderzoek dient uit te brengen aan de andere rechters binnen de dienst handelonderzoek en waar de eindbeslissing dan gezamenlijk genomen wordt. Er kunnen drie verschillende beslissingen genomen worden, namelijk het dossier klasseren, het dossier opvolgen of het dossier doorsturen naar de procureur des Konings.

Wanneer we kijken naar de doelstelling van de kamer voor handelonderzoek, met name de faillissementspreventie, kan er besloten worden dat de kamer voor handelonderzoek een zeer nuttig orgaan is. Dit wordt ook bevestigd door de meeste ondernemers. Ondanks het feit dat de kamer voor handelonderzoek onder de bedrijven slechts weinig gekend is, geven de meeste ondernemers, na enige uitleg omtrent de kamer voor handelonderzoek, aan dat de kamer voor handelonderzoek een zeer nuttig orgaan is in de strijd tegen faillissementen. Hierbij haalden vele ondernemers echter wel aan dat ze enkel zouden ingaan op de oproeping wanneer ze bij de kamer voor handelonderzoek terecht kunnen voor advies. Uit het veldonderzoek, de enquête onder de ondernemers en het feit dat het faillissementscijfer in ons land jaarlijks blijft toenemen, kan er geconcludeerd worden dat de werking van de kamer voor handelonderzoek niet efficiënt verloopt.

Om de werking efficiënter te laten verlopen kunnen er een aantal verbeteringen aangeduid worden. Een eerste verbetering die doorgevoerd kan worden is een uniformere werking van de kamer voor handelonderzoek. Hierdoor zou de werking in alle kamers voor handelonderzoek dezelfde zijn, waardoor alle ondernemingen hetzelfde behandeld worden en dus ook hun maatschappelijke zetel niet meer hoeven te verhuizen naar arrondissementen waar kamers voor handelonderzoek soepeler zijn. Deze uniformere werking wordt best wettelijk georganiseerd maar kan ook bekomen worden wanneer de verschillende kamers voor handelonderzoek samenwerken. Een andere verbetering is de rechter/verslaggevers de mogelijkheid te geven om advies te geven aan de ondernemers. Hierdoor zouden ze hun ervaring uit de bedrijfswereld optimaal kunnen aanwenden en ondernemers beter helpen. Vele ondernemers haalden ook aan dat ze advies verwachten wanneer ze opgeroepen worden door de kamer voor

handelsonderzoek. Andere verbeteringen die aangebracht kunnen worden is meer mensen ter beschikking stellen van het handelsonderzoek en de gegevensverzameling automatiseren, zodat er meer ondernemingen geholpen kunnen worden. Een vraag die gesteld kan worden bij de verbeteringen is of de kamer voor handelsonderzoek wel thuishoort in de rechtbank van koophandel. Waarom huist dit uitvoerend orgaan in een rechtbank en zou de werking niet efficiënter zijn wanneer de kamer voor handelsonderzoek gescheiden wordt van de rechtbank van koophandel? Hierbij zou de werking van de kamer voor handelsonderzoek wettelijk geregeld blijven, maar zou er nog steeds nood zijn aan de wettelijke uitbreiding van de mogelijkheden en een eventuele wettelijke uniformisering. Deze scheiding zou met zich meebrengen dat men economisch geschoolde personen voltijds zou kunnen inschakelen bij het handelsonderzoek, waardoor ook het probleem opgelost wordt dat ondernemers zich niet graag verantwoordelijk voelen ten opzichte van andere ondernemers. De onafhankelijkheid van de onderzoekers zou ook met zich meebrengen dat er meer ondernemingen bereid zijn om in te gaan op de oproeping. Door de uniformisering zou ook het probleem opgelost kunnen worden van de maatschappelijke zetels die verhuisd worden naar andere arrondissementen. Ook hier moet de rechter/verslaggever de mogelijkheid krijgen om advies te kunnen verlenen aan de ondernemers. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat alle bovenstaande verbeteringen verder onderzoek vereisen onder andere omtrent de technische en financiële haalbaarheid.

Een evolutie die hiermee eventueel kan samengaan is dat deze instelling zich zou kunnen profileren als een orgaan waartoe ondernemingen in moeilijkheden zich kunnen richten om advies te krijgen omtrent de moeilijkheden. Ook hier is verder onderzoek nodig omtrent de financiële haalbaarheid. Hier kan men onder andere de vraag stellen wie deze extra diensten zal betalen. Zal deze kost gedragen worden door de onderneming (welke reeds in moeilijkheden verkeert) of zal de staat deze kost op zich nemen (wat de faillissementspreventie weer duurder maakt)?

Ondanks de verbeteringen die wenselijk zijn voor een efficiëntere werking van de kamer voor handelsonderzoek, is er in België nood aan dit zeer nuttig en noodzakelijk orgaan.

LIJST VAN GERAADPLEEGDE WERKEN

Document 52 0160/005, Wetsvoorstel betreffende de continuïteit van ondernemingen - verslag (2008), Opgevraagd op 10 september, 2009, via, <http://www.dekamer.be>.

Document 52 0160/002, Wetsvoorstel betreffende de continuïteit van ondernemingen - Amendement, (2008), Opgevraagd op 10 september, 2009, via, <http://www.dekamer.be>.

Faillissement (2009), Opgevraagd op 6 maart, 2010, via: <http://www.tussenstap.be>.

Faillissementswet van 8 augustus 1997. *B.S. 28 oktober 1997*, 28562 – 28586.

Federale overheidsdienst Economie. (2009). *Kruispuntbank van ondernemingen*. Opgehaald op 9 december, 2009, via: <http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/KBO>.

Federale overheidsdienst Justitie. (2009). *Het handelsonderzoek*. Opgevraagd op 28 oktober, 2009, via http://www.just.fgov.be/img_justice/publications/pdf/23.pdf.

Janssen, C. (1990). *De dienst voor handelsonderzoek bij de rechtbank van koophandel*. Plaats van uitgave: Economische Hogeschool Limburg.

Rechtbank van koophandel Dendermonde. (z.d.) *Handelonderzoek*. Opgevraagd op 29 oktober, 2009, via http://www.juridat.be/rechtbank_koophandel/dendermonde/index2.htm.

Studiedienst Graydon Belgium NV. (2004). *Een terugblik naar 2003: de faillissementscijfers in België en Europa*. Edito, februari 2004. Opgevraagd op 29 juli, 2009, via <http://gateway.graydon.be/newsletter/NWSLTTR022004NL.htm#inhoud>.

Studiedienst Graydon Belgium NV. (2004). *Wetsvoorstel van 28 november 2003 tot wijziging van de wet van 17 juli 1997 op het gerechtelijk akkoord*. Edito, februari 2004. Opgevraagd op 29 juli, 2009, via <http://gateway.graydon.be/newsletter/NWSLTTR02204NL.htm#inhoud>.

Studiedienst Graydon Belgium NV. (2009). *Evolutie van de faillissementen en gerechtelijke akkoorden in België*. Opgevraagd op 11 augustus, 2009, via <http://www.graydon.be>.

Studiedienst Graydon Belgium NV. (2009). *Studie faillissementen van 1 april 2009*. Opgevraagd op 1 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/245.doc>.

Studiedienst Graydon Belgium NV. (2009). *Studie faillissementen van 2 juli 2009*. Opgevraagd op 1 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/249.doc>.

Studiedienst Graydon Belgium. (2009). *Studie faillissementen 2009*. Opgevraagd op 28 januari, 2010, via <http://www.graydon.be/pictures/medialib/studie/260.doc>.

Studiedienst Graydon Belgium NV i.s.m. Lessius-KUL. (2008). *Het bedrijf in moeilijkheden voorbij*. Opgevraagd op 9 augustus, 2009, via <http://www.graydon.be>.

Studiedienst Graydon Belgium NV i.s.m. U.R.H.B (2009). *Gezondheidsbarometer van de Belgische ondernemingen*. Opgevraagd op 10 oktober, 2009, via <http://www.graydon.be>

Vanmeenen M. (2006). *De juridische efficiëntie van het handelsonderzoek: toetsing van de rechtspraktijk aan de preventiedoelstellingen van de wetgeving en de vereisten van de economische en maatschappelijke realiteit*. K.U.L.

Verschelden M. (2003). De Kamer voor Handelsonderzoek. In G. De Croock, L. De Decker, I. De Leenheer, E. Dursin & M. Verschelden (Eds.), *Gerechtelijk akkoord of faillissement? Pijnpunten en remedies* (pp. 15-52). Kluwer uitgevers.

Wet houdende oprichting van een centraal bestand van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, alsook tot wijziging van sommige bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek (1). *B.S. 9 augustus 2000*, 27284 – 27294.

Wet tot wijziging van het Wetboek van vennootschappen teneinde de vereffeningsprocedure te verbeteren. *B.S. 26 juni 2006*, 32226 – 32228.

Wet van 17 juli 1997 betreffende het gerechtelijk akkoord. *B.S. 28 oktober 1997, 28550-28562.*

Wet van 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van ondernemingen. *B.S. 9 februari 2009, 8436-8456.*

BIJLAGEN

Bijlage 1: cijfers betreffende het gerechtelijk akkoord

Bijlage 2: enquête

Bijlage 3: lijst bevoorrechte getuigen

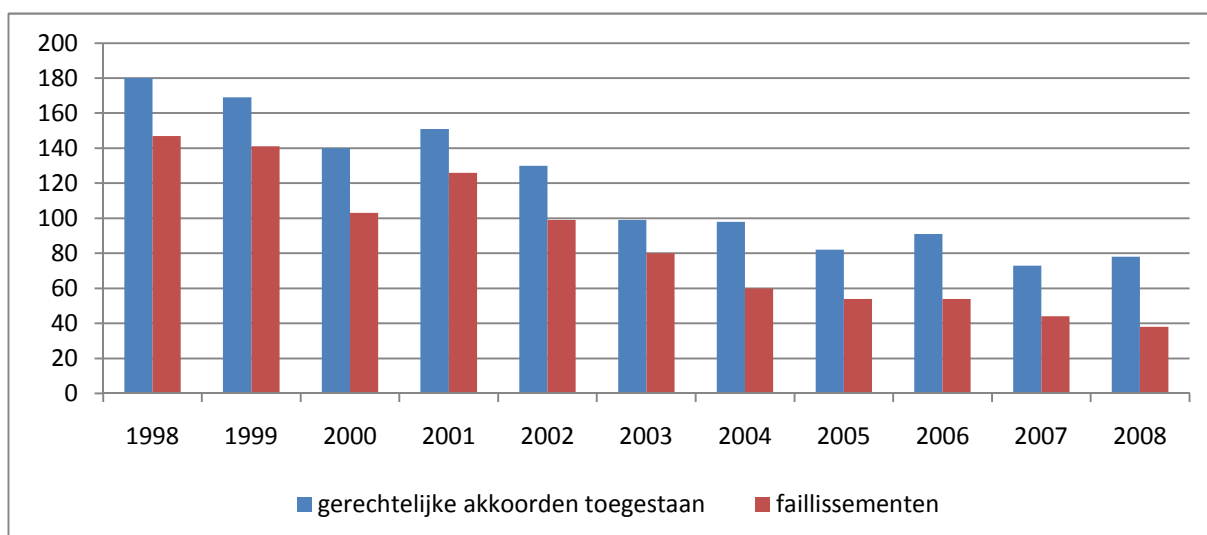
Bijlage 4: vragenlijst kamers voor handelonderzoek

Bijlage 5: overzicht kamers voor handelonderzoek

Bijlage 1: cijfers betreffende het gerechtelijk akkoord

In het onderzoek "de evolutie van de faillissementen en gerechtelijke akkoorden in België" (2009), welk uitgevoerd is door de studiedienst Graydon Belgium NV, onderzoekt men de cijfers omtrent de faillissementen en gerechtelijke akkoorden in België. Hieronder vindt u de exacte cijfers, welke vernoemd zijn in het bovenstaande onderzoek.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gerechtelijke akkoorden toegestaan	180	169	140	151	130	99	98	82	91	73	78
faillissementen	147	141	103	126	99	80	60	54	54	44	38

In hetzelfde onderzoek bevinden zich ook percentages die aangeven hoeveel procent van de bedrijven welke een gerechtelijk akkoord toegewezen kregen, nog levend zijn. Deze cijfers vindt u hieronder.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gerechtelijke akkoorden toegestaan	180	169	140	151	130	99	98	82	91	73	78
% failliet	81,67	83,43	73,57	83,44	76,15	80,81	61,22	65,85	59,34	60,27	48,72
% gestopt	7,78	8,88	10,71	3,97	7,69	2,02	5,1	4,88	2,2	6,85	12,82
% overblijvers	10,56	7,69	15,71	12,58	16,15	17,17	33,67	29,27	38,46	32,88	38,46

Bijlage 2: enquête

1) Welke rechtsvorm heeft uw onderneming?

- NV
- BVBA
- E-BVBA
- Natuurlijke persoon
- andere

2) Hebt U al gehoord van de kamer voor handelonderzoek?

- Ja
- Neen

3) Hoe hebt u kennis genomen van het bestaan van de kamer voor handelonderzoek?
(indien "ja" geantwoord werd op vraag 2))

- Informatiebrochure overheid
- Opgeroepen door kamer voor handelonderzoek
- andere

4) Bent u ingegaan op de oproeping door de kamer voor handelonderzoek? Wat is uw ervaring? Zou u opnieuw ingaan op de oproeping? (indien er in vraag 3) ingevuld werd dat de onderneming opgeroepen is door de kamer voor handelonderzoek)

5) De kamer voor handelonderzoek is een onderdeel van de rechtbank van koophandel. Het orgaan heeft als doel ondernemingen in moeilijkheden op te sporen en kan deze ondernemingen oproepen met het oog op meer uitleg omtrent de moeilijkheden te bekomen. De zitting waarin u meer uitlegt dient te komen geven gebeurt uiteraard achter gesloten deuren. Vindt U dit een nuttig orgaan?

- Ja
- Neen

6) Waarom vindt U het een nuttig orgaan? *(indien in vraag 5 'ja' ingevuld werd)*

7) Waarom vindt U het geen nuttig orgaan? *(indien in vraag 5 'neen' werd ingevuld)*

8) Indien U opgeroepen zou worden door de kamer voor handelonderzoek, zou u dan ingaan op deze oproeping? Waarom wel/niet?

Bijlage 3: lijst bevoorrechte getuigen

Hieronder volgt er een lijst van de functies welke bekleed worden door de verschillende bevoorrechte getuigen.

Locatie kamer voor handelsonderzoek	Functie bevoorrechte getuige
Antwerpen	Voorzitter kamer voor handelsonderzoek
Brugge (en Oostende)	Voorzitter rechtbank van koophandel
Dendermonde	Handelsrechter
Gent	Medewerker handelsonderzoek
Hasselt	Hoofdgriffier
Ieper/Veurne	Hoofdgriffier
Kortrijk	Beroepsrechter, handelsrechter, medewerkers van de griffie
Leuven	Griffier en handelsrechter
Mechelen	Hoofdgriffier
Oudenaarde	Griffier
Tongeren	Voorzitter rechtbank van koophandel
Turnhout	Griffier

Voor Brugge en Oostende is er maar één bevoorrechte getuige geïnterviewd daar deze twee kamers voor handelsonderzoek samenwerken. In het arrondissement Brugge is er één rechtbank van koophandel, welke werkt met twee afdelingen, m.n. afdeling Brugge en afdeling Oostende.

Voor Ieper en Veurne is enkel de hoofdgriffier bevraagd. De personeelsleden die in de twee rechtbanken werken zijn hetzelfde en de werking van de kamers voor handelsonderzoek is dus ook hetzelfde in Ieper en in Veurne.

Bijlage 4: vragenlijst kamers voor handelsonderzoek

Hieronder vindt u de vragen die ik gesteld heb bij de interviews van de bevoorrechte getuigen.

- Welke zijn de taken van de kamers voor handelsonderzoek?
- Wat is de samenstelling van de kamer voor handelsonderzoek?
- Door wie wordt het handelsonderzoek uitgevoerd? En neemt deze persoon ook de eindbeslissing?
- Houden de rechters/verslaggevers zich uitsluitend bezig met handelsonderzoek binnen de rechtbank van koophandel?
- Wat is de taak van de griffie?
- Hoe wordt de onderneming opgeroepen (gerechtsbrief, aangetekend schrijven, gewone brief?) Wat bevat een oproepingsbrief? Termijn voor verschijning? Moet de ondernemer bepaalde documenten meebrengen? Wordt de ondernemer dikwijls meer als 1 keer opgeroepen (moet hij meer als 1 keer naar de rechtbank komen?)?
- De onderneming wordt opgeroepen, maar in literatuur staat dat men ook eerst een schriftelijke procedure kan doen, waarmee men de nodige ophelderingen probeert de verkrijgen over de ernst van de vermoedde problemen. Wordt dit vaak gedaan? Waarom wel/niet?
- Ter voorbereiding van de hoorzitting kan de onderneming het dossier handelsonderzoek inkijken, wordt hier veel gebruik van gemaakt?
- Hoe wordt het handelsonderzoek gevoerd?
- Knipperlichten?
 - Wettelijke knipperlichten
 - Vonnissen bij verstek
 - Vonnissen inzake niet betwiste facturen
 - Vonnissen waarbij handelshuurovereenkomst wordt ontbonden
 - Vonnissen waarbij een einde wordt gesteld aan het beheer van de handelszaak
 - Verschuldigde RSZ (door rijksdienst sociale zekerheid)
 - Verschuldigde BTW, bedrijfsvoorheffing of belastingen (door administratie van financiën)
 - Protesten inzake wisselbrieven
 - Beslagberichten

- Andere?
 - Andere informatie die oorspronkelijk, samen met de wettelijke knipperlichten door griffie aan kamer voor handelonderzoek wordt gegeven?
 - Andere informatie tijdens het onderzoek zelf? Bv. aan de hand van de jaarrekening; solvabiliteit, liquiditeit, rendabiliteit, en bestuurlijke aangelegenheden → welke? En is het mogelijk om hiervan papieren te krijgen?
 - Samenwerking met Graydon?
 - Zijn al de knipperlichten hetzelfde in alle Kamers voor Handelonderzoek?
- Hoeveel knipperlichten moeten er aanwezig zijn in een bedrijf vooraleer men de situatie van de onderneming verder onderzoekt? Welke bedrijven worden opgeroepen?
- Wat gebeurt er als de schuldenaar wordt opgeroepen? En wat als deze niet komt opdagen?
- Wie neemt de uiteindelijke beslissing over een onderneming? De rechter-verslaggever of de kamer voor handelonderzoek?
- Wat kan de kamer voor handelonderzoek besluiten na het onderzoek betreffende de onderneming in moeilijkheden?
- Welke elementen bevat het dossier handelonderzoek? De wettelijke knipperlichten, klachten van derden, jaarrekeningen, uittreksel KBO, handelsrapport Graydon, briefwisseling, neergelegde stukken, verslagen, beslissingen? Elektronisch en materieel?
- Waarom wordt er volgens jullie zo weinig gebruik gemaakt van de mogelijkheden door ondernemingen?
- Is de werking van de kamers voor handelonderzoek veranderd door de invoering van de Wet betreffende de continuïteit van ondernemingen?
- Waarom slaagde de wet op het gerechtelijk akkoord niet in zijn doel? → wat zien jullie als redenen hiervoor?
- Waarom werd het gerechtelijk akkoord beschouwd als voorbode op het faillissement?
- Zijn er volgens jullie verbeteringen mogelijk?
 - Omtrent de werking van de kamer voor handelonderzoek
 - Om ervoor te zorgen dat ondernemingen in moeilijkheden sneller ontdekt worden?
 - Om ervoor te zorgen dat schuldenaars volledig meewerken?
- Is er vaak een onderling onderleg tussen de verschillende KvHO, o.a. met betrekking tot het te voeren handelonderzoek?
- Aangezien de kamers van handelonderzoek weinig te maken hebben met de gerechtelijke reorganisatie (aangezien dat procureurs zeer weinig ondernemingen dagvaarden hiervoor; en ondernemingen dus zelf een verzoek moeten doen), zou het dan niet beter zijn dat de procedure van de kamers voor handelonderzoek in een aparte wetgeving georganiseerd wordt?

Bijlage 5: Overzicht kamers voor handelsonderzoek

	Samenstelling	Schriftelijke procedure	Oproepingswijze	Verschijnings- termijn	Doorsturen procureur	Eindbeslissing
Antwerpen	Beroepsrechters en handelsrechters	Ja	Gerechtsbrief	3 weken	2 oproepingen	Rechter/ verslaggever
Brugge/ Oostende	Handelsrechters	Neen	Gerechtsbrief en gewone brief	3 weken	3 oproepingen	KVHO
Dendermonde	Handelsrechters	Neen	Gewone brief en aangetekend schrijven	10 – 14 dagen	1 oproeping	Rechter/ verslaggever
Gent	Beroepsrechters en handelsrechters	Mogelijk	Gewone brief en aangetekend schrijven	1 maand	1 of 2 oproeping(en)	Rechter/ verslaggever
Hasselt	Beroepsrechter en handelsrechters	Neen	Gewone brief en aangetekend schrijven	1 maand	2 oproepingen	KVHO
Ieper/Veurne	Handelsrechters	Neen	Gerechtsbrief, aangetekend schrijven en gewone brief	2 – 3 weken	3 oproepingen	Rechter/ verslaggever
Kortrijk	Beroepsrechter en handelsrechters	Ja, bij kleine knipperlichten	Gerechtsbrief en aangetekend schrijven	2 – 3 weken	1 oproeping	KVHO
Leuven	Handelsrechters	Neen	Gewone brief en aangetekend schrijven	Min. 3 weken	2 oproepingen	Rechter/ verslaggever
Mechelen	Beroepsrechter en handelsrechter	Neen	Gerechtsbrief	2 – 4 weken	3 oproepingen	KVHO
Oudenaarde	Beroepsrechter en handelsrechter	Neen	Gerechtsbrief en gewone brief	3 weken	2 oproepingen	Rechter/ verslaggever
Tongeren	Handelsrechters	Neen	Gerechtsbrief en gewone brief	1 maand	1 oproeping	Rechter/ verslaggever
Turnhout	Beroepsrechter en handelsrechter	Neen	Gewone brief en aangetekend schrijven	1 maand	2 oproepingen	Rechter/ verslaggever

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

De werking van de Kamer voor Handelonderzoek

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2010**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Adams, Melissa

Datum: **19/05/2010**